

Üç İmparatorun Hayatındaki Kadın 'Agrippina Minor (İS 15-59)': İmparator Caligula'nın Kız Kardeşi, İmparator Claudius'un Karısı, İmparator Nero'nun Annesi

Ebru Durmaz Akyüz^{a*} Hüseyin Üreten^b

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar,

^a Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın/TÜRKİYE
durmazakyuzebru@gmail.com
[ORCID: 0000-0001-5267-5892](https://orcid.org/0000-0001-5267-5892)

^b Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Aydın/TÜRKİYE
hureten@adu.edu.tr
[ORCID: 0000-0001-5267-5892](https://orcid.org/0000-0001-5267-5892)

Geliş: 31 Ağustos 2023

Kabul: 19 Ocak 2024

Yayın: 10 Şubat 2024

Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate ile taranmıştır.

ÖZ

Agrippina Minor, soylu bir hanenin evladı, başarılarıyla ünlü olan komutan Germanicus'un kızı olarak dünyaya gelmişti. İmparator Tiberius tarafından 13 yaşında evlendirildiği ilk eşinden, daha sonra imparator olacak oğlu Lucius Domitius Ahenobarbus'u (Nero) dünyaya getirmiş, aynı zamanda imparator Caligula'nın kız kardeşiydi. Ayrıca üçüncü evliliği olan İmparator Claudius sayesinde bir imparatorun karısı olarak, yaşarken ilk kez "Augusta" unvanıyla onurlandırıldı. Agrippina, altı yıllık evliliklerinden sonra Claudius'un kendisiyle evlenmiş olmasından, tavırlarından ve Nero'yu evlat edinmesinden rahatsızlık duyduğunu ve oğlu Britannicus'u tahtın varisi ilan etmeye, kendisinin gücüne son vermeye hazırlandığını fark etmişti. Claudius'u zehirleyerek ölümüne neden olmuş ve oğlu Nero'nun imparator olmasını sağlamıştı. Nero'nun saltanatının başlarında oğlunun özel yaşamını kontrol ettiği gibi devlet işlerini yönetmiş, eşsiz bir güce sahip olmuştu. Agrippina, asil, güzel, cesaretli, yetenekli, akıllı, hırslı ve gururluydu. Ama bu özellikleri oğlunun verdiği emirle ne yazık ki öldürülmesine engel olamamıştı. Hırslarına öyle kapılmıştı ki etrafında vâris olarak hiç kimse bırakmamış Nero'dan sonra hanedanın sonunu kendi elleriyle hazırlamıştı.

Anahtar Kelimeler: Agrippina Minor, Claudius, Lucius Domitius Ahenobarbus, Nero

The Woman in the Lives of the Three Emperors 'Agrippina Minor (AD 15-59)': Sister of Emperor Caligula, Wife of Emperor Claudius, Mother of Emperor Nero

Research Article

* Responsible Author,

^a Aydın Adnan Menderes University, Aydın/TÜRKİYE
durmazakyuzebru@gmail.com
[ORCID: 0000-0001-5267-5892](https://orcid.org/0000-0001-5267-5892)

^b Prof. Dr., Aydın Adnan Menderes University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of History, Aydın/TÜRKİYE
hureten@adu.edu.tr
[ORCID: 0000-0001-5267-5892](https://orcid.org/0000-0001-5267-5892)

Received: 31 August 2023

Accepted: 19 January 2024

Published: 10 February 2024

This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication.

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY-NC 4.0) International License

ABSTRACT

Agrippina Minor was born into a noble family as the daughter of the commander Germanicus. By her first marriage she gave birth to her son Lucius Domitius Ahenobarbus (Nero), who later became Emperor, and was also the sister of Emperor Caligula. It was also through her third marriage, to the emperor Claudius, that she was honored with the title of "Augusta" for the first time in her lifetime as the wife of an emperor. After six years of marriage, Agrippina Minor poisoned Claudius, causing his death, and installed her son Nero as the new emperor. At the start of Nero's reign, Agrippina governed state affairs with unparalleled power. Agrippina was a person of noble birth, beauty, courage, talent, intelligence, ambition, and pride. But these qualities didn't prevent her from being murdered on the orders of her son. Agrippina's relentless ambition led to the fall of the dynasty after the end of Nero's reign.

Keywords: Agrippina Minor, Claudius, Lucius Domitius Ahenobarbus, Nero

Funding: The author has reported that this study received no financial support.

Conflicts of interest: The author declares that there are no potential conflicts of interest.

Peer Review: External, double-blind

Finansman: Herhangi fon veya maddi destek kullanılmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Bağımsız, çift-kör hakemlik.

Bilgi:

Bu çalışma, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan "Bedensel ve Ruhsal Bozukluklarıyla Sıra Dışı Bir İmparator: Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus (Claudius)" başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

Acknowledgment:

This study is based on the master's thesis (Aydın Adnan Menderes University, Institute of Social Sciences) titled "An Extraordinary Emperor: Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus (Claudius) with Physical and Mental Disorders".

Atıf - Cite: Durmaz Akyüz, E & Hüseyin Üreten. Üç İmparatorun Hayatındaki Kadın 'Agrippina Minor (İS 15-59)': İmparator Caligula'nın Kız Kardeşi, İmparator Claudius'un Karısı, İmparator Nero'nun Annesi. *History Studies* 16, no. 1 (2024): 41-66.

Giriş

Agrippina *Maior* ve Germanicus'un kızı, İmparator Caligula'nın kız kardeşi olan Agrippina *Minor*, İS 6 Kasım 15'te Rhein (Ren) bölgesindeki Ara-Oppidum Ubiorum'da (Günümüz Cologne [Köln]) doğdu.¹ Başarılı bir general olan babası Germanicus'u dört yaşında kaybeden Agrippina *Minor*, İmparator Tiberius tarafından İS 28 yılında, 13 yaşındayken Gnaeus Domitius Ahenobarbus (İS 32 yılında *consul* oldu) ile evlendirildi.² Agrippina'nın kocası, hileci, sorumsuz ve gaddar biriydi. *Maiestas* (vatana ihanet), zina gibi suçları yüzünden halk tarafından nefret edilirdi.³ Agrippina, kocası İS 11 Aralık 40 yılında öldüğünde, İS 15 Aralık 37 yılında Antium'da doğan ve üç yaşındaki oğlu Lucius Domitius Ahenobarbus (Nero) ile yalnız kalmıştı.⁴ O sırada imparator olan kardeşleri İmparator Caligula'ya karşı, Agrippina ve kız kardeşi Livilla İS 39 yılında başarısız bir komploya karışmış ve sürgüne gönderilmişlerdi. Annesinin sürgün yıllarında oğlu Nero ise hayatını halası Lepida'nın koruması altında geçirdi.⁵ İS 41 yılında Caligula'nın öldürülmesiyle İmparator olan Claudius, yeğenlerini sürgünden geri çağırarak ve Caligula tarafından el konulan mülklerini de geri vermişti.⁶

Bu arada Agrippina, kendisinin ve oğlunun güçlü bir koruyucuya ihtiyaç duyduğundan olsa gerek, 43 yaşındaki seçkin bir general olan ve Caligula suikastından sonra imparatorluk için uygun bir halef olarak ismi geçen Servius Sulpicius Galba'ya (İS 33 yılının *consul*üydü - İS 68 - 69'da imparator olacak) göz koymuştu.⁷ Galba ise Manius Aemilius Lepidus'un kızı, Aemilia Lepida ile evliydi ve iki oğlu vardı. Agrippina, Galba'nın kayınvalidesi tarafından azarlanıp tokatlanmış ve Galba da Agrippina ile birlikteliğin tehlikeler getireceğini hissetmiş olsa gerek ondan uzak kalmış, karısı Lepida'nın ölümünden sonra asla yeniden evlenmemişti.⁸

Galba ile evlenemeyeceğini anlayan Agrippina, bu kez İmparator Claudius'un bir arkadaşı olan son derece zengin, cömert bir hayırsever, iki kez *consullük* ve bir yıl kadar da Asia valiliği yapan ünlü bir hatip Gaius Sallustius Passienus Crispus ile ikinci evliliğini yaptı.⁹ Kocasını Passienus'un 40'lı yıllarda ölümü, Agrippina'ya finansal açıdan zenginlik sağlamış olmasından dolayı kocasını zehirleyerek ölümüne neden olmakla suçlanmasına yol açmıştı.¹⁰

İmparator Claudius'un üçüncü eşi olan Messalina'nın ihaneti nedeni ile öldürülmesinden sonra, siyasi gücü ve saygınlığı neredeyse yok olan Claudius, bu sırada 50'li yaşlarındaydı. Doğduğundan beri sağlık problemleri yaşıyordu ve kendinden sonra başa geçebilecek oğlu da henüz çok küçük yaştaydı. Bu nedenle, hırslı Romalı seçkinler arasında imparatorun yeni eşi olmak için rekabet başlamıştı bile.¹¹

¹ Tac. *Ann.* XII. 27.1; Anthony A. Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*. (London: BT Batsford Ltd., 2005) 210; Albert Esser, *Cäsar Und Die Julisch-Claudischen Kaiser Im Biologisch-Ärztlichen Blickfeld* (Leiden: EJ Brill, 1958) 179; Jasper Burns, *Great Women Of Imperial Rome; Mothers and Wives Of The Caesars* (UK: Taylor & Francis Group, 2007) 58; David Shotter, *Lancaster Pamphlets Nero*. (New York: Routledge, 1997) 7.

² Shotter, *Lancaster Pamphlets Nero*, 7-8; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 58.

³ Suet. *Ner.* V-VI; Bernard W. Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, (London: Methuen And Co. 1905) 23; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 59; Miriam T. Griffin, *Nero The End of A Dynasty*, (New York: Routledge, Taylor and Francis Group, 2001) 27.

⁴ Shotter, *Lancaster Pamphlets Nero*, 7; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 59; Guy de la Bédoyère, *Domina; The Women Who Made Imperial Rome*, (London: Yale University Press. New Haven And 2018) 179-182; Esser, *Cäsar Und Die Julisch-Claudischen Kaiser Im Biologisch-Ärztlichen Blickfeld*, 177; Griffin, *Nero The End of A Dynasty*, 27; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 55; Alfred Brittain, "Roman Women, Woman: In All Ages And In All Countries." *Philadelphia George Barrie & Sons, Publishers 2*, no. 10, (2010): 60-68.

⁵ Shotter, *Lancaster Pamphlets Nero*, 8; Hermann Schiller, *Geschichte Des Römischen Kaiserreichs Unter Der Regierung Des Nero*, (Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1872) 63.

⁶ Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 62; Schiller, *Geschichte Des Römischen Kaiserreichs Unter Der Regierung Des Nero*, 63.

⁷ Suet. *Galb.* V; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 14.

⁸ Cass. Dio LVII. 19.4; Suet. *Galb.* V-VII; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 83, 129; Bédoyère, *Domina*, 182-183; Brittain, "Roman Women, Woman", 60-68; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 63; Joseph McCabe, *The Emperors Of Rome*, (New York: Henry Holt And Company, 1911) 67; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 24.

⁹ Bédoyère, *Domina*, 182; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 63.

¹⁰ C. Svetoni Tranquillvi, *De Poetis Vita Passieni Crispi*; Iuv. *Sat.* 4. 81; Suet. *Ner.* VI; Martial 10. 2.10; Tac. *Ann.* XI.11; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 63; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 84-87; Brittain, "Roman Women, Woman", 60-68; Seymour Van Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, (New York: Pafraets Book Company Troy, 1902) 117-118.

¹¹ Philip Matyszak, *The Sons Of Caesar; Imperial Rome's First Dynasty*, (London: Thames & Hudson, 2006) 225.

Claudius'un yeni bir eşe ihtiyaç duymuş olmasının nedeni sadece bedensel arzularını tatmin etmek değil, yaşadığı dönemde etrafında oynanan oyunlara ve tahtına göz dikenlere karşı yanında hesapsızca güvenebileceği bir müttefike ihtiyaç duyuyor olmasıydı.¹²

Sadece Claudius'un azatlıları arasında değil, potansiyel adaylar arasında da sanki siyasi bir seçim kampanyası yürütürcesine Claudius üzerinde (dolayısı ile imparatorluk yönetimi üzerinde) kimin söz sahibi olacağına dair bir mücadele başlamıştı.¹³ Böylesine büyük bir evliliğe layık, birkaç aday vardı. Bu adaylardan biri de Germanicus'un kızı Agrippina *Minor* idi. Claudius'un azatlılarından olan Pallas, kendi çıkarları doğrultusunda 32 yaşındaki Agrippina *Minor*'u destekliyordu. Çünkü Agrippina, imparatorluk rütbesine layık, soylu bir aileden geliyordu ve Claudius'un Agrippina ile evlenmesi Claudius ailesinin Iulius ailesi ile birleşip güçlenmesi anlamına geliyordu.¹⁴ Aynı zamanda Agrippina, zeki, kültürlü ve ekonomiden anlıyordu. Halk, *pretorlar*, *cohortes* ve *legiolar* için iyi olacak bir seçimdi. Çünkü siyasi işlerin ortasında büyümüşü, imparatorluğun nasıl yönetildiğini biliyordu.¹⁵ Ayrıca Agrippina'nın oğlu Lucius Domitius da, azatlılar için daha güvenli bir aday gibi görünüyordu.¹⁶

Tacitus ve Suetonius, Agrippina'nın Claudius'un yeğeni olmasını bir başlangıç olarak kullanıp yanında uzun saatler geçirmiş olduğunu, daha sonra amcasını *amor illicitus* (yasadışı aşk) ile küçük sevgiler ve öpücüklerle büyülediğini (*pellicit patrum*), bir eş olarak kazanmış olduğunu belirtmişlerdir.¹⁷ Ancak evlenebilmeleri için önlerindeki tek engel, amca/yeğen evliliğine Roma hukukunda ve geleneklerde izin verilmiyor olmasıydı. Roma hukuku, aralarında dördüncü dereceden¹⁸ daha yakın akrabalık bağı olanların birbiriyle evlenmesini yasaklamış ve bu ilişkiyi ceza hukuku bakımından *incestum*¹⁹ suç olarak saymıştır.²⁰

Lucius Vitellius tarafından yönetilen süreçte, mevzuat hakkında İS 49 yılının başlarında *Senatus*'ta, üyelerin onayını kazanmayı amaçlayan konuşmasında, bu tür bir evliliğin ensest bir ilişki olmayacağı, diğer ulusların hukukunda hiçbir kanunla yasaklanmamış ve geleneğin diğer ülkelerde normal olarak görüldüğü, toplum geliştikçe ahlâki standartların tanımlarının da değiştiği konularında başarılı bir konuşma yaptı. Claudius *forum*da halka karşı yaptığı konuşmasında, bir erkekle/erkek kardeşinin kızı arasındaki evlilik için yasal izin verecek bir kararname istedi.²¹ Böylece İS 49 yılında İmparator Claudius'a, erkek kardeşi Germanicus'un kızı Agrippina ile evlenmesine imkân sağlayan bir *Senatus* kararı (*Senatus Consultum Claudianum*) çıkarılmıştı.²² Yasa, amca/dayı ile yeğen, hala/teyze ile yeğen arasındaki evliliği yasaklamış, yani bir kız kardeşin kızıyla evlenmek hâlâ yasakken, bu *Senatus* kararıyla erkek kardeşin kızı ile evlenmeye yani amca/yeğen evliliğine hukuken imkân tanımış oldu.²³

¹² Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 95.

¹³ Judith Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, (New York: Oxford University Press, 2006) 22.

¹⁴ Suet. *Calig.* XXV; Tac. *Ann.* XII. 1-2; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 95-96; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 63.

¹⁵ Guglielmo Ferrero, *The Women Of The Caesars*, (New York: The Century Co., 1911) 274-275.

¹⁶ Cass. Dio LXI. 31.8; Bédoyère, *Domina*, 208.

¹⁷ Tac. *Ann.* XII. 5; Suet. *Claud.* XXVI; Cass. Dio LX. 31.6; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 58; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 226-227.

¹⁸ 1. derece akrabalar çocuklar, anne ve babadan oluşmaktadır. 2. derece akrabalar dede, nine, torun ve kardeşten 3. derece akrabalar yeğen, amca, dayı, hala ve teyzeden 4. derece akrabalar kuzenlerden oluşmaktadır.

¹⁹ "Incestum: Ensest akrabalık ilişkileri nedeniyle hukuken ya da gelenek olarak birbirleri ile evlenmesi yasak insanlar arasındaki cinsel ilişkidir; yasak cinsellik", Ahmet Çelikkol, *Tarih Psikiyatri Divanında*, (İstanbul: Stüdyo İmge Yayıncılık, 2002) 96; Ayrıca William A. Smith, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology I. II. III.* (Boston Little, Brown, And Company, 1867) 533; Erdal Alova, *Latince Türkçe Sözlük*, (İstanbul: Sosyal Yayınları, 2013) 290.

²⁰ Cass. Dio XXIII. 2.14 (Paulus libro 35 ad edictum); Ayşegül Ergene, *Antik Roma'da Kadın*, (Yüksek lisans tezi Marmara Üniversitesi, 1998) 144; Sevil Yıldız, "Roma Hukukunda Evlenme Engelleri", *Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi* 69, no. 2, (2020): 879-914.

²¹ Tac. *Ann.* XII. 5-7; Suet. *Claud.* XXVI; Cass. Dio LX. 31.8; Richard A. Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, (New York: Routledge, 1994) 180; Tom Holland, *Dynasty: The Rise And Fall Of The House Of Caesar*, (Doubleday: First United States Edition, 2015) 306; Stephen P. Kershaw, *A Brief History Of The Roman Empire Rise And Fall*, (London: Constable & Robinson, 2013) 124; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 101-102, 277; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 227.

²² Brittain, "Roman Women, Woman", 60-68; Shotter, *Lancaster Pamphlets Nero*, 6; Fulya İlçin Gönenç, *Roma Hukukunda Kadın*, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2010) 97, 187.

²³ Yıldız, "Roma Hukukunda Evlenme Engelleri", 879-914.

Agrippina, büyük kardeşi Caligula'nın imparatorluk döneminde gerçekleşen olaylarla Iulius-Claudius Hanedanlığı'na duyulan sevgi ve güvene karşı oluşturduğu hasarı onarmak istemiş, bunun çözüm yolu olarak da Claudius ile evlenmeyi görmüştü. Böylece ailesinin iki kolunu birleştirerek, Iulius-Claudiuslar olarak hem siyasi düzeyde ittifakını sıkılaştırmış hem de Claudius'un Nero'yu evlat edinmesi ve kızı Octavia ile nişanlaması, saltanatının veraset çizgisini sağlamlaştırmanın teyidi olmuştu.²⁴

Barrett, Claudius'un imparatorluk döneminin, İS 41 yılında tahta çıkışından - Messalina'nın İS 48 yılında ölümüne kadar olan dönem ve İS 49 yılında Agrippina ile evliliğiyle başlayıp - İS 54 yılındaki ölümüne kadar olan dönem olarak, belirgin iki eşit parçaya ayrıldığını belirtmiştir.²⁵ Tacitus, Agrippina'nın Claudius ile evlendikten sonra, Roma Devleti'nin dönüştüğünü, katı ve neredeyse erkeksi bir despotizm (*adductum et quasi virileservitium*) ile her şeyin, bir kadının (*cuncta feminae oboediebant*) kontrolü altına girdiğini, ama Messalina gibi, zevkleri için devlet işlerini kendi çıkarları doğrultusunda kullanmadığını belirtir.²⁶

Sorun olan Roma hukukunda ensest olarak kabul edilen amca/yeğen arasındaki ilişki, Claudius ve Agrippina'nın evlenmesi için bir kararname ile kolayca çözüme kavuşturuldu²⁷ ve evliliklerinin *Senatus* tarafından onaylanmasından sonra bir gün içinde, İS 49 yılının başlarında Claudius ve Agrippina âşık oldukları için değil, siyasi olarak hanedan hesapları neticesinde evlendiler.²⁸ Evlendiklerinde Agrippina 33 yaşında, Claudius ise 58 yaşındaydı.²⁹ Böylece Agrippina istediği gücü elde etmiş, kolayca Roma'nın en güçlüsü, belki de en korkulan kişisi haline gelmişti. İmparator Claudius ise hayatındaki onu sonuna götürecek karanlık döneme girmiş oldu.³⁰ Agrippina'nın düşüncesi ise aslında başından beri (evlendiklerinde yaşam sürelerine bakıldığında ve Claudius'un sağlık sorunları göz önüne alındığında) Claudius'un birkaç yıldan daha fazla yaşamayacağını düşünüyor olmasıydı.³¹ Sarayda yaşamaya başlayan Agrippina, Claudius üzerinde kontrol sağlamış, fırsatlardan en iyi şekilde yararlanıp, bazen korku ve baskıyla, bazen de hediye, makam ve iyiliklerle insanların samimi olmayan bağlılığını kazanmıştı.³²

Agrippina'nın ilk kocasından Domitius adında yaklaşık 13 yaşında olan bir oğlu vardı³³ ve Domitius'u imparatorluk makamında Claudius'un halefi olması için, planını İS 48 yılının sonlarında, henüz Claudius ile evlenmeden yapmaya başlamıştı bile.³⁴ Planının ilk aşaması, oğlunu Claudius'un kızı olan Octavia ile evlendirmektir. Fakat önündeki engel, Octavia'nın Augustus'un büyük-büyük torunlarından biri olan Lucius Iunius Silanus Torquatus'la nişanlı olmasıydı.³⁵ Octavia'nın nişanlısı Lucius Iunius Silanus Torquatus başarılı, güçlü bir soya sahip, Claudius öldüğünde oğlu Nero'ya rakip olabilecek bir gençti. Onu ortadan kaldırabilmesinin yolu, savunmasız olduğu ve hiç beklemediği yerden vurmaktı. Lucius Silanus'a yapılacak saldırı, Claudius'un *Senatus*'taki en yakın müttefiki ve bundan böyle Agrippina'ya da eşit derecede sadık hizmetkârı olan Vitellius tarafından yönetilecekti.³⁶ Lucius Silanus'un kız kardeşi Iunia Calvina, Lucius Vitellius'un geliniydi ve Lucius'u Tacitus'un "*ensestten ziyade korunmasız*" olarak tanımladığı, bir ilişkiyle suçladı. Silanus, yapılan suçlamalar sonucunda aşağılamak amaçlı, *praetorluk* görevinin son gününde istifa etmek zorunda bırakıldı. *Pontifex*

²⁴ Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 236; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 180; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 105-106; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 21; Corina-Ruxandra Şteflea, Moartea unui împărat roman: despre cazul lui Claudius/The death of a Roman Emperor: The case of Claudius, *Hiperboreea Journal, Journal of History* 1, no. 1 (2014): 28-46.

²⁵ Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 97.

²⁶ Tac. Ann. XII. 7.3; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 19.

²⁷ Shotter, *Lancaster Pamphlets Nero*, 8-9; Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 118; Otto Kiefer, *Sexual Life In Ancient Rome*, (London: George Routledge & Sons Ltd. Broadway House, 1934) 317-318.

²⁸ Tac. Ann. XII. 3; Suet. *Claud.* XXVII, XXXIX; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 102; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 180.

²⁹ McCabe, *The Empresses Of Rome*, 82.

³⁰ Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 118.

³¹ McCabe, *The Empresses Of Rome*, 82.

³² Cass. Dio LX. 32.1.

³³ Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 118.

³⁴ Cass. Dio LX. 31.8; Tac. Ann. XII. 3; Sen. *Oct.* 150-67; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 98-99.

³⁵ Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 119.

³⁶ Tac. Ann. XII. 3-4; Cass. Dio LXI. 31.8; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 98-99; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 180.

*maximus*³⁷ sıfatıyla Claudius, Lucius Silanus ve kız kardeşinin sözde ensestini ortadan kaldırmak için kefarete kurbanı sunmalarını emretti.³⁸ İmparator, genç adamı kınayarak *Senatus* üyesi rütbesinden indirdi ve kızı Octavia ile nişanını geçersiz saydı. Iunia Calvina sürgüne gönderildi. Utanan ve aşağılanan Lucius Silanus ise Claudius ve Agrippina'nın evlendiği gün intihar etti.³⁹ Böylece, soy bakımından Agrippina ve oğlu için tehlike arzeden Silanus, ortadan kaldırılmış oldu.⁴⁰

İS 50 yılında, Agrippina bir imparatorun karısı olarak yaşarken ilk kez "Augusta" unvanını aldı.⁴¹ Fucinus Gölü açılışındaki savaş oyunu gösterisine, *paludamentum* (altından yapılmış askeri pelerin) giyerek katıldı.⁴² Önceden sadece rahiplere ve tanrıların tasvirlerine verilen bir onur olan *carpentum* kullanma hakkı, Agrippina'ya da tanınmış, festivallerde *Capitolium*'un çevresine girebilme izini verilmişti.⁴³ Claudius, yabancı devlet adamlarını kabul ettiğinde Agrippina da yanında ona eşlik ediyordu. Hattâ İS 50 yılında, Britannialı lider Caratacus ve ailesi Agrippina'yı da bir imparator gibi selamladılar.⁴⁴ Agrippina, kendine tanınan tüm ayrıcalıklara sahip olmaktan, Claudius ile tıpkı bir imparator gibi aynı belki de daha fazla güce sahip olmaktan ve hiç kimse onu kontrol etmeye ya da durdurmaya çalışmadan bu gücü kullandığı için çok memnundu.⁴⁵ İS 50 yılında, Germania'da (modern Cologne/Köln) doğduğu yer olan Ubii kasabasında, emekli askerler için bir gaziler kolonisi kuruldu ve koloniye onun adı verildi: *Colonia Claudia Augusta Agrippinensium (Colonia Agrippinensis)*. Bu, Agrippina'nın gücünün bir göstergesiydi. Çünkü Romalı bir kadının adını taşıyan tek Roma kolonisi budur.⁴⁶ İS 51 yılında ise Agrippina'ya, imparator olduğunda kardeşi Caligula tarafından verilen Vesta Rahibeleri'ne tanınan ayrıcalıklar da verildi.⁴⁷

Agrippina, Messalina'nın aksine stratejik davranarak yararlı insanları etrafında toplamaya başlamıştı. Bunlardan belki de en önemlisi Lucius Annaeus Seneca idi. Seneca, İS 41 yılında Claudius tarafından, Caligula ve Agrippina'nın kız kardeşleri olan Iulia Livilla ile zina yaptığı gerekçesiyle Corsica Adası'na sürgüne gönderilmişti. Agrippina çıkarlarını savunacak biri olarak yanında Seneca'nın olmasını istedi ve bu konuda Claudius'u ikna ederek Seneca'nın İS 49 yılında Nero'nun öğretmeni olarak görevlendirilmesini sağladı. Lucius Domitius, ergenlik çağına kadar koruyucusu olarak Asconius Labeo ve eğitimi açısından da Beryllus adlı bir Hellen azatlısı ile Anicetus'a emanet edilmişti. Fakat artık taht için hazırladığı oğlu Lucius Domitius'u vâris olarak hazırlamak ve bu konuda eğitmek için onları yetersiz görüyor, yanında Seneca'yı istiyordu. Oğlu için anlatılmaz bir servet biriktirmiş, hatta

³⁷ "Pontifex: Yüksek rahip, yüksek rahipler heyetinin (*pontificium*) bir üyesi. *Pontifex Maximus*: Baş Rahip; devlet dininin başı. Roma imparatorları da bu unvanı almışlardır." Alova, *Latince Türkçe Sözlük*, 456; Oğuz Tekin, *Eski Yunan Ve Roma Tarihine Giriş*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2019) 326.

³⁸ Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 98-99.

³⁹ Suet. *Claud.* XXVII; Sen. *Apoc.* 8.2, 10.4, 11.2; Sen. *Oct.* 145-150; Tac. *Ann.* XII. 8.1; Cass. Dio LX. 81.8; Suetonius Claudius'ta ve Seneca Octavia'da onun intihar etmeye zorlandığını belirtirken, Dio, Agrippina ve Nero'nun Claudius'u onu öldürmeye ikna ettiğini, Seneca *Apocolocyntosis*'te Claudius'un öldürdüğünü belirtir. Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 98-99; Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 119; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 180; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 227; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 30.

⁴⁰ Bédoyère, *Domina*, 211.

⁴¹ Tac. *Ann.* XII. 26.1; Cass. Dio LX. 33.2a; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 182; Holly M. Hayden, *Power And Influence Of Julio-Claudians' Roman Imperial Women*, (Master Thesis, Texas State University, 2019) 61; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 84-85; Holland, *Dynasty*, 307; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 227; Shotton, *Lancaster Pamphlets Nero*, 9; Kershaw, *A Brief History Of The Roman Empire Rise And Fall*, 124-125; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 108-109.

⁴² Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 130; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 182; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 228; Kershaw, *A Brief History Of The Roman Empire Rise And Fall*, 124.

⁴³ Tac. *Ann.* XII. 37, 42; Cass. Dio LX. 33.2.1; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 182; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 228-229; Ferrero, *The Women Of The Caesars*, 295; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 84-85.

⁴⁴ Tac. *Ann.* XII. 37; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 182; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 227-229; Hayden, *Power And Influence Of Julio-Claudians' Roman Imperial Women*, 61; Kershaw, *A Brief History Of The Roman Empire Rise And Fall*, 124.

⁴⁵ Cass. Dio LXI. 33.1, 12; Bédoyère, *Domina*, 221.

⁴⁶ Tac. *Ann.* XII. 22-27; Cass. Dio, LXI. 32-34; Annelise Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, (London: Vintage Books, 2011) 139-140; Shotton, *Lancaster Pamphlets Nero*, 7; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 182; Henry Francis Colby, *Under Cesars' Shadow*, (New York: The Neale Publishing Company, 1918) 88; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 84; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 228; Hayden, *Power And Influence Of Julio-Claudians' Roman Imperial Women*, 62; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 130-131; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 23-24, 26.

⁴⁷ Hayden, *Power And Influence Of Julio-Claudians' Roman Imperial Women*, 62.

Cassius Dio'dan zengin kurbanların varlıklarını alabilmek için bunların arasından birçok kişiyi öldürttüğünü öğreniyoruz.⁴⁸ Nero'nun iyi bir yönetici olarak yetişmesi amacıyla, askeri disiplini vermesi için katı tavırlarıyla bilinen Afranius Burrus ve belagat dersleri için Annaeus Seneca, görevlendirilmişti.⁴⁹

Agrippina'nın planında sıradaki adım, oğlu Domitius'un imparator tarafından evlat edinilmesini sağlamak olacaktı. Agrippina, sevgilisi olduğu düşünülen ve Claudius ile evlenmesi konusunda kendisini desteklemiş yardımcısı Pallas ile birlikte Claudius'u Domitius'u evlat edinmesi konusunda ikna ettiler.⁵⁰ Böylece onun Nero adıyla Claudianus ailesine kabul eden bir yasa çıkarılmış ve İS 25 Şubat 50'de İmparator Claudius, Agrippina'nın oğlu Domitius'u evlat edinmiş, halefi olarak atamıştı. Bundan böyle Lucius Domitius Ahenobarbus, Nero Claudius Caesar Drusus Germanicus adıyla kayıtlara geçmiştir.⁵¹

Ferrero, Nero'nun evlat edinilme sürecini farklı açıdan değerlendirir ve bu konu hakkında, Agrippina'nın "*trux et minax*" eski Roma tipi bir anne olduğunu, oğlunu özenle, geleneksel tarzda yetiştirdiğini belirtir. Ayrıca kalıtsal yani tahtın babadan-oğula geçme ilkesi, henüz imparatorluk yönetiminde mevcut değildi. Britannicus ve Nero, Claudius'un tahtı üzerinde herhangi bir hakka sahip olmadığı gibi, *Senatus* dilediğini seçmekte özgürdü. Her zaman birden fazla genci, en yüksek göreve hazırlamaya çalıştıklarına bakılırsa Nero'nun evlat edinilmesini bir halef değil, iki olası halefi hazırlamayı amaçladığını kanıtlıyor olduğunu belirtir.⁵² Ayrıca gerçek karakteri ne olursa olsun genç Nero, asil, yakışıklı ve neredeyse ikinci bir Germanicus olarak halkın gözünde ideal bir imparator adayı imajı sunuyordu.⁵³

İS 51 yılında, Nero, 14 yaşında (zamanından önce)⁵⁴ *toga virilisini* giydi⁵⁵ ve o gün için Cassius Dio "τοῦ δὲ Νέρωνος 'τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα ἐπ' αὐτῷ ἐξενίκησεν' ἐς τοὺς ἐφήβους ἐγγραφέντος, κατὰ τὴν ἡμέραν ἐν ἣ ἐνεγράφη τὸ δαιμόνιον τὴν τε γῆν ἐπὶ πολλὰ ἔσεισε καὶ φόβον νυκτὸς πᾶσιν ὁμοίως ἐνέβαλε." (İlahi Güç, törenin yapıldığı gün uzun bir süre dünyayı salladı ve geceleyin herkesin yüreğine korku saldı) diye yazmıştır.⁵⁶ Tacitus ise o yılda tahıl kıtlığı yaşandığını, *Capitolium*'a vahşi kuşlar tünediğini, sık sık depremler olup, halkın paniğe kapıldığını ve bu olayların felaket işareti olarak görüldüğünü kaydetmiştir.⁵⁷

Nero'nun tahta çıkmasının artık güvence altına alınmasıyla Agrippina, Britannicus'un etrafından yavaş yavaş herkesi uzaklaştırmaya başlamıştı. İlk işi öğretmeni Sosibius'u Britannicus adına Nero'ya karşı komplo kurduğu gerekçesiyle idam edilmesini sağlamak oldu. Britannicus daha sonra Agrippina'nın muhafızlarının yakın gözetimi altında, Nero'dan uzak tutulmuş ve kamu önüne çıkmasına izin verilmemişti.⁵⁸ Britannicus'a sempati duyduğundan şüphelenilen *praetor* muhafızlarının⁵⁹ herhangi

⁴⁸ Tac. Ann. XII. 8; Cass. Dio LX. 31.8, 32.1–3; Bédoyère, *Domina*, 211; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 62; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 81-89; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 21, 33; Ferrero, *The Women Of The Caesars*, 288-289; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 24.

⁴⁹ Tac. Ann. XIII. 2.

⁵⁰ Tac. Ann. XII. 9, 25, 26, 65; Cass. Dio LX. 33. 2.2, LXI. 31.8; Suet. *Claud.* XXXIX, XLIII; *Ner.* VII; Bédoyère, *Domina*, 213; Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 119-121; Hayden, *Power And Influence Of Julio-Claudians' Roman Imperial Women*, 63; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 180; Holland, *Dynasty*, 307.

⁵¹ Suet. *Ner.* V; Tac. Ann. XII. 26; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 227; Griffin, *Nero The End of A Dynasty*, 29.

⁵² Ferrero, *The Women Of The Caesars*, 289.

⁵³ Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 98.

⁵⁴ "Pubertas (Ergenlik), 18 yaşında tamamlanır, bazı durumlarda kişisel muayenenin gerekli olabileceği ve *pubertas* yaşının fiziksel kapasiteye göre belirleneceğini durumlar da olabilir. Lemnius Levinus, *De habitu et constitutione corporis*, libri duo, 1951, 26-27; Iustiniani yasalarına göre (Lassard Y. (2013). *Iustiniani Institutiones*, The Roman Law Library, liber primus, *Quibus Modis Tutela Finitur*, Tit. 22.), *Pubertas*, erkekte 14, kızda 12 yaşının tamamlanmasıyla elde edilirdi. *Pubertas* ulaşılmışla, tam yasal ehliyetini kazanmış, kişi mülkünü tüm gücünü elde etmiş ve vesayet sona ermiş olup, mülkünü kendi iradesiyle elden çıkarabilir ve evlilik akdi yapabilir." Smith, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology I. II. III*, 413-414, 630-631; Shotter, *Lancaster Pamphlets Nero*, 9.

⁵⁵ Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 39; Griffin, *Nero The End of A Dynasty*, 29.

⁵⁶ Cass. Dio LX. 33.2c

⁵⁷ Tac. Ann. XII. 43; Holland, *Dynasty*, 308.

⁵⁸ Suet. *Ner.* VII; Tac. Ann. XII. 25-26, 41.3; Cass. Dio LX. 32.5–6a, 34.1; Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 121; Bédoyère, *Domina*, 216; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 120-121, 127-128; Hayden, *Power And Influence Of Julio-Claudians' Roman Imperial Women*, 62.

⁵⁹ "Praetor: Roma'da yüksek devlet memuru. Görevleri hukuki meselelerde (yargı) *consuller*in yükünü hafifletmekti. *Imperium* yetkisine sahip olan *praetorluk* görevi, esas olarak *patrici* sınıftan olanların yaptığı bir görevdi." Alova, *Latince Türkçe*

bir üyesi, imparatorluk azatlıları ve *tribunuslar*, sahte bahanelerle bazıları da görünüşte bir iltifat yoluyla saraydaki görevlerinden alındı.⁶⁰

Seneca'nın desteğini arkasına alan Agrippina, sadakatine güvenmediği herkesi ortadan kaldırmaya başlamış ve İS 51 yılında *praetor prefectusları* Rufrius Crispinus ve Lucius Lusius Geta, Messalina'nın anısına ve çocukları Britannicus ile Claudia Octavia'ya sadık olmaları nedeniyle görevden alınıp, yerine kendisini destekleyeceğine inandığı Sextus Afranius Burrus'un getirilmesini sağlamıştı.⁶¹ Böylece askeri desteği de arkasına almış olacaktı. Claudius İS 52/53 olduğu düşünülen yılda hastalanmıştı. Agrippina da böyle bir durumu oğlunun konumunu sağlamlaştırmak, onun imparatorluk gücünün tek varisi olarak görülmesini sağlamak için kullanma fırsatını kaçırmamıştı. *Senatus*'u Claudius ölürse Nero'nun zaten devlet yönetimini devralabilecek durumda olduğu konusunda ikna etmesini sağlamıştı.⁶²

Agrippina'nın Nero'nun Octavia ile evlenmesini sağlamak için attığı ilk adımı, *Senatus*'a evlilikleri hakkında önerge sunmak için seçilmiş *consul* Memmius Pollio'yu görevlendirmek oldu.⁶³ Ayrıca evlilikleri hakkında kocası Claudius'u ikna etmek için imparatorun azatlısı Pallas'ı da bir aracı olarak kullandı.⁶⁴ Bu evliliğin sağlanması için önlerine kendileri için tanıdık bir engel olan ensest şüphesi çıkmıştı. Nero, Claudius tarafından evlat edinildiği için Octavia ile kanunen kardeşiler. Bu nedenle Octavia başka bir aile tarafından evlat edinildi ve Nero ile kardeşlik bağları yasalar karşısında geçersiz kılındı.⁶⁵ Böylece evliliklerinin önündeki engel kaldırılmış oldu ve İS 53 yılında 16 yaşında olan Nero, imparatorun 13 yaşında olan kızı Octavia ile usulüne uygun olarak evlendi. Cassius Dio, Nero ile Octavia'nın evlendikleri gün için tarihe şu notu düşmüştü: "...καίεσθαι γὰρ ὁ οὐρανὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔδοξε." (Büyük bir alamet olarak o gün gökyüzü yanıyor gibiydi).⁶⁶

Agrippina, Messalina'nın ölümünden sonra Claudius ile evlenecek rakipleri arasında olan ve potansiyel bir tehdit olarak hâlâ tehlikeli olduğunu düşündüğü Lollia Paulina'yı ortadan kaldırmak istedi.⁶⁷ Agrippina ve Claudius, Lollia hakkında Colophon'daki Apollon kâhininden imparatorun Agrippina ile evliliği hakkında bilgi arama, astrologlara danışma ve büyücülerle iş birliği yapma suçlamasında bulundular. Astrologlar Italia'dan sürülmüş ve yardımcıları cezalandırılmış olduğundan⁶⁸ böyle bir davranışı muhtemel hainlerin tipik davranışı olarak yorumlamıştı. Lollia, suçlamaları reddetmesine rağmen, hakkında dava açılmış ve *Senatus*'ta dava Claudius tarafından yönetilmişti. Görülen dava sonucunda Lollia'nın Servetine el konulmuş ve Italia'dan sürgün edilmişti. Verilen bu ceza muhtemelen destekçilerini yatıştırmak amaçlıydı. Çünkü çoktan sürgündeki Lollia'yı öldürmek için biri görevlendirilmişti bile. Cassius Dio, Agrippina'nın Lollia'nın öldüğünden emin olmak için başının kesilip Roma'ya götürülmesini istediğini ama getirilen kesik başı tanımadığını, ancak belirli özellikleri olan dişlerini kontrol ederek kimliğini doğruladığını yazmıştır.⁶⁹

Sözlük, 471; Tekin, *Eski Yunan Ve Roma Tarihine Giriş*, 326; Bédoyère, *Domina*, 26-29. (*cohortes praetoriae*) *Cohors*: Çoğ. *chortes*. Roma'da askeri birlik. Alova, *Latince Türkçe Sözlük*, 95.

⁶⁰ Tac. *Ann.* XII. 41; Suet. *Ner.* 7.2; Bédoyère, *Domina*, 215.

⁶¹ Cass. Dio LXI. 32. 6a; Tac. *Ann.* XII. 42, 14.7, 11; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 183; Alan K. Bowman, Edward Champlin, Andrew Lintott, (Ed.), *The Cambridge Ancient History Vol. X, The Augustan Empire, 43 B.C.-A.D. 69.* (United Kingdom Cambridge University Press, 2008) 241; Bédoyère, *Domina*, 288-289.

⁶² Cass. Dio LX. 33. 9-11; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 135; Shotter, *Lancaster Pamphlets Nero*, 9; Bédoyère, *Domina*, 213; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 34.

⁶³ Tac. *Ann.* XII. 9; Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 119; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 105-106.

⁶⁴ Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 111.

⁶⁵ Sen. *Oct.* 536; Tac. *Ann.* XII. 25; Suet. *Claud.* XXVII, *Ner.* VII; Cass. Dio LX. 32.2, 33.22; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 135; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 180; Bowman, Champlin, Lintott, *The Cambridge Ancient History Vol. X*, 241.

⁶⁶ Cass. Dio LX. 33. 2.2; Tac. *Ann.* XII. 58.1; Plut. *Ant.* 87; Suet. *Ner.* VII; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 180; Kershaw, *A Brief History Of The Roman Empire Rise And Fall*, 125; Bédoyère, *Domina*, 221.

⁶⁷ Tac. *Ann.* XII. 22; Cass. Dio LX. 32.4; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 108, 194.

⁶⁸ Cass. Dio LX. 33. 3b; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 28.

⁶⁹ Cass. Dio LX. 32.4; Plin. *NH.* 7. 16.71; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 108, 194; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 84; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 182; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 60; Bédoyère, *Domina*, 204; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 227.

Agrippina, daha sonra Claudius sıradan bir sohbetle seçkin bir kadın olan Calpurnia'nın⁷⁰ güzelliği ve çekiciliğini övdüğü için, onun da sürgün edilmesini sağladı ancak idam edilmedi.⁷¹

Agrippina'nın sıradaki hedefi Lepida idi. Agrippina, kız kardeşi Livilla ile birlikte Lepidus'la zina yaptıkları ve büyük kardeşleri aynı zamanda imparator olan Caligula'ya karşı planlanan bir suikasta karıştıkları gerekçesiyle Caligula tarafından İS 39-41 yılları arasında sürgüne gönderildiğinde oğlu Domitius, Lepida'nın koruması altına bırakılmıştı. Lepida, Claudius'un üçüncü karısı Valeria Messalina'nın annesi, Agrippina'nın görüncesi, aynı zamanda Nero'nun halasıydı.⁷² Agrippina sürgünden geri döndüğü zaman, iki kadın arasında Nero'nun sevgisi için sert bir mücadele başlamış oldu. İmparatorluk için velayet olması kesinleşince mücadele daha tutkulu hale gelmişti.⁷³ Agrippina ve Lepida arasındaki asıl sorun, Lepida'nın Agrippina için potansiyel bir rakip olmasıydı. Çünkü Claudius için sırada bekleyen uygun bir eş adayı olabilirdi. Asil kanı, güzelliği, muazzam serveti, yakın yaşta olmaları Agrippina ve Lepida'nın birbirinin dengi olduklarını gösteriyordu. Sadece bununla kalmayıp karakterleri, zekâsı, ahlâkı ve kurnazlığı açısından da birbirlerine çok benziyorlardı. Agrippina'nın Nero için yaptığı imparatorluk planları arasında, Nero'nun değer verdiği halası Lepida'ya yer yoktu.⁷⁴ Nero, imparator olmadan önce Lepida'nın ortadan kaldırılması gerekiyordu.⁷⁵ Tacitus, ikisi arasında yaşanan bu çekişmenin nedeni olarak aşağılamak amaçlı "*muliebribus causis*" (kadınsı nedenlerle) tanımını kullanmıştır. Böylece Agrippina her zamanki taktiği olan bazı temelsiz suçlamalar uydurdu.⁷⁶ Claudius'u, büyücülük yaparak imparatorla ailesine komplo kurmak ve Güney Italia'da bulunan Calabria'daki büyük çiftlik arazilerinde yaşayan çobanları ile köle birliklerini gerektiği gibi kontrol altında tutamadığı gerekçesiyle huzuru ve barışını bozmak suçlamalarıyla mahkûm etmeye ikna etti.⁷⁷ Nero ise, halası ve annesi arasında taraf seçmek zorunda bırakıldığında, annesine memnun etmek için halası Lepida'nın aleyhine tanıklık yapmayı seçmişti.⁷⁸ Agrippina ile Lepida arasındaki rekabet, İS 54 yılının başında Lepida'nın idama mahkûm edilmesi ile sonuçlanmış, Agrippina yine kazanmıştı. Diğer yandan Lepida'nın ise tüm mal varlığı imparatorluk hazinesine devredilecekti.⁷⁹

İS 53 yılında Agrippina'nın hedefinde yeni biri vardı: Bu kişi İS 44 yılında Passienus Crispus ile *consullük* ve sonrasında Afrika *proconsullüğü* yapmış, Augustus'un büyük generallerinden birinin torunu Titus Statilius Taurus'tu. Messalina'nın *Lucullus Bahçeleri*'ni elde etmek isteği gibi, Agrippina da zenginliğiyle ünlü *Senatus* üyesi Titus Statilius Taurus'un⁸⁰ sahip olduğu bahçelere⁸¹ (*horti Tauriani*) sahip olmak istemişti. Agrippina, yaptığı planda Afrika'daki elçilerinden biri olan *Senatus* üyesi

⁷⁰ Calpurnia, Claudius'un cariyesi olan Calpurnia ile karışmaması açısından, Tacitus'un eserinde "*inlustris femina pervertitur*" ve Dio'nun eserinde "*πρότων*" (seçkin bir kadın) olarak bahsedilmektedir. Tac. *Ann.* XII. 22.3, XIV. 12.6; Cass. Dio LX. 33. 2b.

⁷¹ Tac. *Ann.* XII. 22.3, XIV. 12.6; Cass. Dio LX. 33. 2b; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 108, 194; Cass. Dio, Calpurnia'nın idam edilmiş olabileceğini, Tacitus ise sürgüne gönderildiğini belirtir.

⁷² Birinci evliliği Messalina'yı doğurduğu Messala Barbatius ile ikinci evliliği ise 20'li yaşların başında (muhtemelen boşanmış değil de dul olarak), İS 31 yılında *consul* olan Faustus Cornelius Sulla ile yaptı. İki kız kardeşin adı da aynı olduğu için karıştırılmaması açısından önemlidir. Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 45, 137; Shotter, *Lancaster Pamphlets Nero*, 8; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 23; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 128; Jacob Abbott, *History Of Nero*, (Warsaw: Harper & Brothers, 2018) 106.

⁷³ McCabe, *The Empresses Of Rome*, 89; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 43; Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 121.

⁷⁴ Tac. *Ann.* XII. 64-65; Bédoyère, *Domina*, 223-224; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 227; Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 121; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 43; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 185.

⁷⁵ Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 121-123; Bédoyère, *Domina*, 223-224.

⁷⁶ Tac. *Ann.* XII. 64; Bédoyère, *Domina*, 223; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 185.

⁷⁷ Tac. *Ann.* XII. 65; Suet. *Ner.* VII; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 43; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 227; Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 121-122; Bédoyère, *Domina*, 223-224; Bowman, Champlin, Lintott, *The Cambridge Ancient History Vol. X*, 241; Griffin, *Nero The End of A Dynasty*, 31; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 185.

⁷⁸ Suet. *Ner.* VII; Tac. *Ann.* XI. 3, XII. 64-65, XIX. 4; Bédoyère, *Domina*, 223-224; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 227; Griffin, *Nero The End of A Dynasty*, 31; Bowman, Champlin, Lintott, *The Cambridge Ancient History Vol. X*, 241; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 43; Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 121.

⁷⁹ Santvoord, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*, 121-123; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 89; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 227.

⁸⁰ Nero'nun üçüncü ve son imparatoriçesi (1. Eşi; Claudia Octavia, 2. Eşi; Poppaea Sabina, 3. Eşi; Statilia Messalina Taurus, 4. Eşi; Hadım Sporus ve Pythagoras) olan Messalina'nın annesi Statilia Messalina ile Statilius Taurus kardeşlerdi.

⁸¹ "*Hortus*: (çoğ. *horti*) Bahçe, park." Samuel Ball Platner, (Ashby, T. Ed.) *A Topographical Dictionary Of Ancient Rome*, (London: Oxford University Press, 2015) 264-273; Alova, *Latince Türkçe Sözlük*, 273; *Horti Tauriani* (CIL VI. 29771), Statilius Taurus'un Bahçeleri. *Esquilinus* Tepesi'nde olmakla birlikte ama tam yeri bilinmiyor.

Tarquitius Priscus'u, İS 53 yılında Roma'ya döndüklerinde Taurus'u gasp, haraç, yolsuzluk ve okült⁸² uygulamalar yaptığı gibi sahte suçlamalarda bulunması için ikna etmişti.⁸³ Haksız yere suçlanmaya ve aşağılanmaya daha fazla dayanamayan Taurus, *Senatus* kararı açıklanmadan önce hayatına son verdi.⁸⁴

Agrippina, Claudius'un kendi ile evlenmiş olmasından, onun baskıcı tavrından ve Nero'yu evlat edinmesinden rahatsızlık duymuş olduğunu ve kızmaya başladığını sarhoşken söylediği "... *vocem Claudii, quam temulentus iecerat, fatale sibi ut coniugum flagitia ferret, dein puniret, metuens, agere et celerare statuit...* (önce eşlerinin kötülüklerine katlanmak ve sonra onları cezalandırmak onun kaderiydi), *omnia impudica, sed non impunita matrimonia...* (ahlâksız, ancak cezasız olmayan evlilikler) sözlerden anlamış ve korkuya kapılmıştı. Claudius, oğlu Britannicus'u tahtın varisi ilan etmeye ve Agrippina'nın gücüne son vermeye hazırlanıyordu.⁸⁵ Nero, 16/17 yaşında annesinin yaptığı planlar sayesinde, imparator tarafından halefi olarak seçilmiş vârisi olarak kabul edilmişti. Planın son aşaması olan imparatorluk tahtına çıkması için sadece Claudius'un ölmesi gerekiyordu. Agrippina elini çabuk tutup, Claudius'tan önce davranıp yaptığı planı uygulamaya sokması gerektiğine karar verdi.⁸⁶

Bu telaşla hemen harekete geçen Agrippina, Claudius'u zehirlemeye karar vermişti bile. İlk işi Claudius'un kişisel danışmanı olan Narcissus'u gut hastalığının⁸⁷ tedavisi için kaplıca sularının iyi geleceği konusunda ikna etmek ve Campania'daki Sinuessa'ya göndermek oldu. Böylece eylemi gerçekleştirmek için uygun ortamı sağlamıştı. Bu arada farklı zehir türleri hakkında tavsiye arıyor, yavaş etki eden özellikler ile hızlı etkiler arasında iyi bir denge sağlayacak bir ilaca ihtiyacı olduğunu biliyordu. Bu nedenle, toksik maddeler konusunda uzmanlığıyla tanınan ve hatta yakın zamanda bu suçlamadan hüküm giymiş Lucusta⁸⁸ isimli kadın, etkisi kesin olan bir zehir hazırlayarak mantarlardan birinin içine koydu.⁸⁹ Zehir enjekte edilmiş mantarlar imparatorun çeşnicisi (*praegustatores*-resmi tadımcılar), hadım Halotus⁹⁰ tarafından imparatora ikram edilmişti. Zehrin etkisi imparatorun muhtemelen sarhoş durumundan dolayı hemen belli olmamış, önce bağırsaklarını boşaltmasına sonra çok yediği için midesindeki her şeyi kusmasına neden olmuştu ve bu da onu kurtarmış gibi görünüyordu. Tamamen dehşete düşen Agrippina, suç ortağı olan Claudius'un kişisel doktoru Gaius Stertinius Xenophon'un⁹¹ imparatorun kusma çabalarına yardım etme bahanesiyle boğazına hızlı etki eden zehir bulaştırılmış bir tüy sokmasıyla rahatlamıştı. Verilen zehirden sonra imparatorun dilinin tutulduğu ve gece boyunca acı çektikten sonra, gün doğmadan öldüğü söylenir.⁹²

⁸² "Okült: Latince "occulere" fiilinden türetilen "occultus" kelimesine dayanır. *Occultäre*: gizlemek, saklamak. *Occultus*: gizli, saklı anlamına gelmektedir." Alova, *Latince Türkçe Sözlük*, 403.

⁸³ "Agrippina önceki yıl, astrologları Italia'dan sürgün eden sonuçsuz bir *Senatus* kararnameyi görmüştü." Cass. Dio LX. 33.3b; "Astrologlar tüm Italia'dan sürülmüş ve ortakları cezalandırılmıştı." Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 135.

⁸⁴ Tac. *Ann.* XII. 59; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 135; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 185; Bédoyère, *Domina*, 221-222.

⁸⁵ Suet. *Claud.* XLIII; Cass. Dio LX. 34.1-2; Tac. *Ann.* XII. 64; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 138; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 43; Bédoyère, *Domina*, 223; Susan Wise Bauer, *The History of the Ancient World: From the Earliest Accounts to the Fall of Rome*, (New York: W. W. Norton & Company, 2007) 741-742.

⁸⁶ Brittain, "Roman Women, Woman", 60-68.

⁸⁷ "Gut Hastalığı: Eklemlerde, özellikle ayak başparmağı eklemünde gelişen ağrı, şişlik ve kızarıklık ile seyreden metabolik bir hastalıktır." Yeşim Özdem İnan, *Gut Hastalarının Klinik ve Laboratuvar Olarak Değerlendirilmesi*, (Uzmanlık tezi, Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesi Sağlık Bilimleri Üniversitesi) 2017, 2.

⁸⁸ Suetonius ve Dio'da "Lucusta", Tacitus ve Iuvenalis'de "Locusta" şeklinde kullanılmıştır. *PIR2* L303; Tac. *Ann.* XII. 66, 13.15; Cass. Dio LX. 34, 64.3; Suet. *Ner.* XXXIII; Iuv. *Sat.* I, 71-72; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 142; Robert Graves, *Tanrı Claudius*, Çeviren Deniz Betil, (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018) 537-545.

⁸⁹ Cass. Dio LXI. 34.1-6; Tac. *Ann.* XII. 64-66; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 140.

⁹⁰ *PIR2* H7; Tac. *Ann.* XII, 66; Suet. *Claud.* XLIV, *Galb.* XV; David B. Kaufman, *Poisons And Poisoning Among The Romans*, *Classical Philology* 27, no. 2 (1932): 156-167.

⁹¹ "Gaius Stertinius Xenophon (Ξενοφών): Cos Adası'nın yerlisi ve imparator Claudius'un kişisel doktoru olan ve ondan kendi adası için belirli ayrıcalıklar elde eden, *Asklepiadae* ailesinin soyundan gelir. Daha sonra Agrippina tarafından, imparatoru kusturmak bahanesiyle ağzına soktuğu zehirli bir tüyle, imparatoru öldürmeye teşvik edildi (İS 54)." Smith, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology I. II. III*, 1304; CIL XV. 7544, Plin. *NH.* XXIX. 7; CIL VI. 8905, Tac. *Ann.* XII. 61-67.

⁹² Tac. *Ann.* XII. 67; Suet. *Claud.* XLIV; Plin. *NH.* XXII. 92; Meral Hakman, "Roma İmparatoru Claudius ve Oğlu Britannicus'un Ölümünün Arkasındaki Kadın: Locusta", *Seleucia ad Calycadnum*, no. 5 (2015): 121-140; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 236; Bauer, *The History of the Ancient World*, 741-742; J. T. White, (Ed.) *The History Of The Roman Emperors*,

Olayları farklı bir bakış açısıyla ele alan Suetonius ise Claudius rahiplerle *Capitolium* Tepesi'nde bir şölen sırasında yemek yerken Agrippina tarafından hazırlanmış zehirli mantarın, çeşnicisi hadım Halotus tarafından imparatora verildiğini anlatır. Diğer bir anlatım ise, Claudius'un akşam evinde yediği zehirli bir mantarın etkisiyle uyuya kaldığı, zehir bedende dolaşıma girince kustuğu ve ishalle zehirli etkiden kurtulduğu, bunun üzerine ikinci bir zehir verildiği, bunun ise zayıf düşen vücudunu güçlendirmek bahanesiyle verilen bulamaç içine konulduğu mu, yoksa bağırsakları temizlemek/rahatlatmak bahanesiyle lavman yapıyor gibi tekrar zehir enjekte edildiği mi konusunda kesin bir görüş birliği sağlanamamaktadır. Zira Seneca kusmadığını sadece ishal olduğunu⁹³ söylemiştir.

Agrippina, oğlu Nero'yu imparatorluğa hazırladığı için Claudius'un ölümü Agrippina tarafından bir süre gizli tutuldu. Britannicus'un odasından çıkmasını engelledi ve onu teselli amacıylaymiş gibi gözünün önünde tuttu. Claudius'un kızları Antonia ve Octavia da gözaltına alınmıştı. Bu arada imparatorun hastalandığını öğrenen *Senatus* toplanmış, diğer yandan imparatorun ölümü gizlendiği için hâlâ hasta olduğunu düşünen rahipler ise onun iyileşmesi için adaklar adıyorlardı. Agrippina kocasının ölüm zamanının bilinmesini engellemek için cansız bedeninin üzerini sıcak battaniyelerle örttürürken, sanki Claudius'un kendisi istemiş gibi eğlence için oyuncular da getirtmişti.

Britannicus'un reşit olmasına sadece üç ay kala, İS 13 Ekim 54 yılına gelindiğinde, Claudius ölmüş ve Agrippina da oğlu Nero'yu nihâyet imparator yapmayı başarmıştı. Annesinin yaptığı tüm bu gayretlere karşı bir teşekkür olarak Nero, *praetor cohortesine* verdiği ilk parola olarak "*optimam matrem*"i (En iyi anne) seçmişti.⁹⁴ Nero, imparator olduktan sonra kendisinden beklenildiği gibi ölen imparatorun ardından Seneca'nın hazırladığı anma konuşmasını *Senatus*'ta yapmış ve onun için cenaze oyunları düzenlemişti. Annesi Agrippina'yı da çoktan tanrılaştırılmış Claudius kültürünün baş rahibesi olarak atadı.⁹⁵

Claudius, yaşamının sonlarına doğru Agrippina'ya karşı kızgınlık duymaya ve bunu açıkça göstermeye başlamıştı. Bu durumu fark eden Agrippina ise Messalina'nın kaderiyle karşılaşma korkusuyla imparatoru zehirleme yolunu seçmiş olabilir miydi?⁹⁶ Antik kaynaklar⁹⁷ genel olarak Agrippina'yı cinayetten sorumlu tutmuşlardır. Nero, suikasta dahil edilmemiş fakat konu hakkında bilgi sahibi olduğunu⁹⁸ "*καὶ ὁ Νέρων δὲ οὐκ ἀπάξιον μνήμης ἔπος κατέλιπε: τοὺς γὰρ μύκητας θεῶν βρώμα ἔλεγε εἶναι, ὅτι καὶ ἐκεῖνος διὰ τοῦ μύκητος θεὸς ἐγγερόναι.*" "*mantarın tanrıların yemeği*"⁹⁹ olduğunu söylemesinden anlayabiliyoruz.

Claudius'un kişisel doktoru olan Gaius Stertinius Xenophon, Claudius tarafından büyük saygı görmüş ve imparatoru Cos Adası'ndaki memleketine, vergiden muafiyet vermesi konusunda ikna etmeye yetecek kadar etkiye sahipti. Meslek hayatı boyunca büyük bir servet biriktirmeyi başarmıştı. Narcissus'u Campania'daki Sinuessa'ya gitmeye ikna eden de o olabilir.¹⁰⁰ Suetonius'un anlatımında, Xenophon'un bir şırıngayla verilen zehirli bir lavman kullanmış olabileceği gibi farklı bir fikir öne sürer.¹⁰¹ İmparator'un boğazına zehir sürülmüş tüy ile ikinci kez zehirlendiği yönündeki düşünceler

From Augustus To The Death Of Marcus Antonius, Vol. 1. Simpkin, (London: Marshall & Co., 1850) 352-355; Ergene, *Antik Roma'da Kadın*, 101.

⁹³ Sen. *Apoc.* IV.

⁹⁴ Suet. *Ner.* IX; "*optimae matris*" Tac. *Ann.* XIII. 2.3; "*optima mater*" (Annelerin En İyisi), Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 38; Griffin, *Nero The End of A Dynasty*, 38-39; Shotter, *Lancaster Pamphlets Nero*, 11; Hayden, *Power And Influence Of Julio-Claudians' Roman Imperial Women*, 145; Holland, *Dynasty*, 311; Brittain, "*Roman Women, Woman*", 60-68; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 191.

⁹⁵ Hayden, *Power And Influence Of Julio-Claudians' Roman Imperial Women*, 64-65; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 33-38.

⁹⁶ Suet. *Claud.* XLIII-XLIV; Cass. Dio LX. 34. 1-2; Tac. *Ann.* XII, 64, 4; Ios. *Antiq.* XX. 151; Thomas De Coursey Ruth, *The Problem Of Claudius Some Aspects Of A Character Study*, (The Degree Of Doctor Of Philosophy, The Johns Hopkins University, 1916) 22-118.

⁹⁷ Plin. *NH.* XXII. 92; XLVI. 92; Ios. *Ant.* 20.8.1; Suet. *Claud.* XLVI; Tac. *Ann.* XII. 64-69; Cass. Dio LX. 34.1-2.

⁹⁸ Suet. *Ner.* XXXIII.

⁹⁹ Cass. Dio LX. 35.4; Plin. *NH.* XXII. 96.46; Suet. *Ner.* XXXIII; Suet. *Dom.* XIV; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 141.

¹⁰⁰ Tac. *Ann.* XII. 61; Plin. *NH.* XXIX. 8.

¹⁰¹ Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 141.

açısından değerlendirildiğinde ise doktorun ölmekte olan hastasının reflekslerini test etmesi de olasılıklar arasında düşünülmelidir.¹⁰²

Agrippina'nın imparatorun mantarlarından birine zehir enjekte etme ihtimaline gelince, Agrippina'nın bunu yapması için gerekçeleri, araçları ve imkânı vardı. Ancak Claudius o sırada 64 yaşındaydı ve oldum olası sağlık problemleri vardı. Antik yazarların tarif ettiği gibi zehirli mantar, yenilebilir zehirli olmayan mantarla kolayca karıştırılabilir ve zehirlemek için hiç kimseye ihtiyaç duyulmazdı. Bu nedenle, Claudius mantar ile öldürülmüş ise zehirli mantar bilmeden ya da kasıtlı olarak Claudius'a verilmiş olabilir. Lucusta'nın da anlatıya eklenmesi hikâyeyi dramatik ve daha canlı hale getirmiş olabilir. Kaldı ki neden zehirli mantar vermek varken yenilebilir bir mantara zehir enjekte edilerek verilsin? Ayrıca ziyafette bulunanların herhangi bir zehirlenmeden şüphelenmedikleri de göz ardı edilmemelidir. Agrippina'nın suçluluğu sorununu bu şekilde belirlemek imkânsızdır. Ama eğer bu bir kazaysa, olaylar tamamen Agrippina için doğru zamanda ve istediği şekilde gerçekleşmiş olması tamamen onun şansı olmalıydı.¹⁰³

Nero, imparator olduktan sonra ilk beş yılında (*Quinquennium Neronis*)¹⁰⁴ imparatorluğun yönetimini annesine, Seneca'ya ve Burrus'a bırakmış, böylece ülke adı geçenler tarafından başarılı bir şekilde yönetilmişti.¹⁰⁵ Agrippina, Nero'nun saltanatının başlarında oğlunun özel yaşamını kontrol ettiği gibi devlet işlerini de yönetmiş, eşsiz bir güce ve kontrole sahip olmuştu.¹⁰⁶ Bunlara ek olarak *Senatus* toplantılarına katılma ya da bir perdenin arkasından dinleme ve koruması olarak ona her yerde eşlik eden iki *lictor* verilmesi gibi ek ayrıcalıkları da elde etmişti.¹⁰⁷

Pallas ve diğer azatlılardan Callistus, Narcissus, Britannicus'un annesi Messalina'yı ölüme götüren süreçte rol aldıkları, Britannicus'un intikam için onlara yapabilecekleri konusunda endişeleri nedeniyle Agrippina'yı destekliyorlardı.¹⁰⁸ Anne-oğul artık önlerinde engel olabilecek kimseyi istemiyorlardı ve şimdi sıradaki engel Britannicus'tu. Nero, imparator olduktan sonra İS 54 yılının sonunda, Aralık ayında düzenlenen *Saturnalia* Festivali sırasında, sarayda verilen ziyafetin ardından eğlence amaçlı kendi aralarında bir oyun oynamışlardı. Oynadıkları bu oyunda, biri zar atışıyla kral olarak seçildi, bu Nero'ydu ve oyunun kuralı gereği diğerleri sırayla onun verdiği emirlere uymak zorundaydılar. Nero, sıra ile diğer oyunculara cezalar vermiş ve sıra Britannicus'a geldiğinde ceza olarak onlara şarkı söylemesini istemişti. Nero, Britannicus'un topluma pek alışık olmadığını biliyor ve onun yaşadığı utangaçlıkla eğlenebileceklerini umuyordu. Amacı, Britannicus'u herkesin gözü önünde küçük düşürmekti. Ama genç delikanlı, cesurca çok güzel bir şekilde şarkısını söylediği gibi seçtiği şarkı, babasının evinden kovulup, malları elinden alınan bir çocuğun feryadını anlatan bir şarkı olması da Nero'yu çileden çıkarmıştı.¹⁰⁹ Çünkü üvey kardeşinin sesi kendi sesinden daha güzel diye kıskanmıştı.¹¹⁰

Nero, Britannicus'u zehirlemeye karar vermiş¹¹¹ ve bu nedenle zehirleme sanatının ender ustalarından biri olan Lucusta'ya gitmişti.¹¹² Başarısız olan ilk zehirleme girişiminden sonra ikinci

¹⁰² V. J. Marmion, T. E. J. Wiedemann, The Death Of Claudius. *Journal of The Royal Society of Medicine*, no. 95, (2002): 260-261.

¹⁰³ Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 236; Şteflea, "The death of a Roman Emperor" 28-46; Marmion, Wiedemann, The Death Of Claudius, 260-261; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 141-142.

¹⁰⁴ Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 75.

¹⁰⁵ Brittain, "Roman Women, Woman", 60-68.

¹⁰⁶ Griffin, *Nero The End of A Dynasty*, 38-39; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 228.

¹⁰⁷ Tac. Ann. XII. 25-26, XIII. 2; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 179, 181; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 38-39; Hayden, *Power And Influence Of Julio-Claudians' Roman Imperial Women*, 64-65, 145.

¹⁰⁸ Tac. Ann. XII. 9.2; Cass. Dio LXI. 31.8; Suet. Ner. VII; Bédoyère, *Domina; The Women Who Made Imperial Rome*, 196.

¹⁰⁹ Tac. Ann. XIII. 15; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 65; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 195; Jurgen Malitz, *Nero*, (München: Verlag C. H. Beck, 1999) 31-32; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 170-172; Şteflea, "The death of a Roman Emperor" 28-46.

¹¹⁰ Suet. Ner. XXXIII; Esser, *Cäsar Und Die Julisch-Claudischen Kaiser Im Biologisch-Ärztlichen Blickfeld*, 171-173; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 170-172; Hakman, "Roma İmparatoru Claudius ve Oğlu Britannicus'un Ölümünün Arkasındaki Kadın: Locusta", 121-140.

¹¹¹ Şteflea, "The death of a Roman Emperor" 28-46; Hakman, "Roma İmparatoru Claudius ve Oğlu Britannicus'un Ölümünün Arkasındaki Kadın: Locusta", 121-140.

¹¹² Tac. Ann. XIII. 15.4; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 67; Griffin, *Nero The End of A Dynasty*, 46; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 121, 170-172; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 147; Hakman, "Roma İmparatoru Claudius ve Oğlu Britannicus'un Ölümünün Arkasındaki Kadın: Locusta", 121-140.

denemeleri Octavia, Agrippina ve soyluların katıldığı bir akşam yemeği sırasında olacaktı. Verilen ziyafet sırasında Britannicus'un yanında yakın arkadaşı, onunla birlikte büyüyen ve geleceğin imparatoru Vespasianus'un oğlu Titus vardı.¹¹³ Zehiri içeceğinin içine koyacaklardı. Karşılaştıkları sorun Britannicus'un her zaman yediği yemeklerin ve içtiği içeceklerin önce çeşnicibaşı tarafından tadılıyor olmasıydı. Çeşnicibaşını atlatmak için buldukları çözüm yolu ise içeceğinin içine sıcak su eklemek oldu. İçecek çeşnicibaşı tarafından tadılıp, Britannicus'a ikram edildi. Bu içeceği sıcak bulunca işte aradıkları fırsatı yakalamış oldular. İçeceğe soğuk su ile birlikte zehir de ilave edildi ve o şekilde yeniden genç delikanlıya ikram edildi. İçeceği içer içmez zehir etkisini hemen göstermeye başlamış vücuduna hızla yayılmasıyla sesini ve nefesini kaybetmiş, anında kasılmalar¹¹⁴ başlamıştı. Britannicus, kendi içtikten sonra içeceği yanındaki arkadaşı Titus'a vermişti. Titus, içeceği yudumlarırken Britannicus cansız bir şekilde geri düştü. Ziyafette bulunanlar arasında karışıklık çıkmış, herkes şaşkın bir şekilde koşuşturmaya başlamıştı. Ama Nero, sakince oturup olanları seyrediyor ve Britannicus'un içinde bulunduğu durumu epilepsi nöbeti olduğu ve nöbetin yakında geçeceği şeklinde açıklıyordu. Agrippina'nın zehirlenmenin bu ikinci aşaması hakkında bilgi sahibi olmadığı yüzündeki şaşkınlıktan anlaşılıyordu. Britannicus'un ondan birkaç yaş büyük ablası Octavia ise bir endişe belirtisi göstermeden, duygularını gizlemeyi başarmıştı.¹¹⁵

Salonun üzerine çöken sessizlikten sonra Britannicus, bir sedye ile götürüldü ve az önce yaşananlar hiç olmamış gibi yemeğe bir kez daha kaldıkları yerden devam edildi¹¹⁶ ve “*Erant autem adeo familiares, ut de potione, qua Britannicus hausta periit, Titus quoque iuxta cubans gustasse credatur gravius morbo afflictatus diu.*” (Titus, olayın tanığıydı, Britannicus'u öldüren içkiyi tattığına ve uzun süre ciddi bir hastalığa yakalandığına inanılıyor).¹¹⁷

Nero, Britannicus'un verilen zehir nedeniyle yerde kasılmalar yaşamasını epilepsi hastalığına bağlamıştı. Çünkü babasından sonra imparatorluk üzerinde hak talep etmemesi için üvey annesi tarafından, Britannicus'u incelemesi için bir fizyonomist (*physiognomist*)¹¹⁸ getirildi ve Agrippina'nın ortaya koyduğu, onun “deli bir epilepsi hastası” olduğuna dair raporlara inanmışlardı. Agrippina'nın amacı, önünde kendisine engel olabilecek asıl tahtın vârisi Britannicus'u ortadan kaldırmaktı.¹¹⁹ Bunu oğlu ile birlikte nihayet başarmışlardı. Britannicus, birçok kişinin hazır bulunduğu bir ziyafette herkesin gözleri önünde acı çekerek ölmüştü.¹²⁰

Britannicus'un vücudunda zehrin etkisiyle morluklar¹²¹ oluşmuş, bu yüzden Cassius Dio, Nero'nun bu izleri kapatmak için vücudunu alçı/kireç ile kapladığını, cenazenin *forum*da taşınırken, alçı/kireç hâlâ nemliyken yağın şiddetli bir yağmur nedeniyle aktığını ve izlerin herkes tarafından görüldüğünü belirtir.¹²² Britannicus, İS 55 yılında öldüğünde 14 yaşındaydı. Sıradan bir cenaze töreniyle ceset aceleyle yakıldı ve külleri Augustus *Mouseleumu*'na gömüldü.¹²³ Fakat cenaze sırasında öyle bir yağmur fırtınası vardı ki, kalabalık bunun tanrıların bir suça karşı öfkesinin habercisi olduğuna inandı (“*in*

¹¹³ Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 66; Holland, *Dynasty*, 317-318; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 170-172.

¹¹⁴ “*Konvülsiyon: Sara, çırpınma, nöbet.*” Övgün Ahmet Ercan, *Sağlık Deyimleri*, (İstanbul: Doğu Kitabevi, 2020) 218. Epileptik nöbetlerin en belirgin özelliğidir.

¹¹⁵ Tac. *Ann.* XIII. 15-17; Esser, *Cäsar Und Die Julisch-Claudischen Kaiser Im Biologisch-Ärztlichen Blickfeld*, 171-174; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 170-172; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 262; Bédoyère, *Domina*, 240-241; Holland, *Dynasty*, 317-318; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 66; Malitz, *Nero*, 31-32.

¹¹⁶ Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 170-172.

¹¹⁷ Suet. *Titus* II.

¹¹⁸ “Fizyonomi: (*physiognomy*) Hellence *φύσις*; doğa anlamına gelen “*physis*”, *νομος*; kanun anlamına gelen “*nomos*”, *γνομος*; yargılama ve yorumlama anlamına gelen “*gnomos*” kelimelerinden oluşmuştur. Kelime anlamı doğayı bilmektir. Bir kişinin karakterini veya kişiliğini dış görünüşünden, özellikle de yüzünden değerlendirme uygulamasıdır.” Ömer Bozkurt, “Etiğin Fizyonomik Temellerine Bir Giriş.” *Mardin Artuklu Üniversitesi, Adam Akademi* 5, no. 2, (2015): 27-46; Asuman Coşkun Abuagla, “Antik Yunan ve Roma Dünyasında Fizyonomi: Tarihsel Köken, Bakış Açısı ve Yöntem.” *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8, no. 4, (2021): 1753-1772.

¹¹⁹ Dio LX. 33.11; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 111; Bédoyère, *Domina*, 213, 221; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 171-173.

¹²⁰ Malitz, *Nero*, 31-32; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 170-172.

¹²¹ Zehirlenme belirtisi olarak morluklar için Bkz. Plin. *NH.* LXXXI 186-187; Esser, *Cäsar Und Die Julisch-Claudischen Kaiser Im Biologisch-Ärztlichen Blickfeld*, 120.

¹²² Dio LXI. 7.4; Esser, *Cäsar Und Die Julisch-Claudischen Kaiser Im Biologisch-Ärztlichen Blickfeld*, 171-173; Bédoyère, *Domina*, 240-241.

¹²³ Tac. *Ann.* XIII. 17; Holland, *Dynasty*, 317-318.

campo tamen Martis sepultus est, adeo turbidis imbribus, ut vulgus iram deum portendi crediderit adversus facinus, cui plerique etiam hominum ignoscebant, antiquas fratrum discordias et insociabile regnum aestimantes."¹²⁴

Agrippina, İS 54 yılının sonundan 55 yılına kadar otoritesini korudu. Tâ ki Nero, Claudia Acte adında önceden köle olan bir kadına âşık olana kadar. Nitekim bundan sonra anne-oğul arasındaki ilişki kötüleşmeye başlamış bir başka deyişle, Agrippina oğlu üzerindeki siyasi kontrolü kaybetmeye başlamıştı.¹²⁵ Nero, annesi tarafından zorla evlendirildiği karısı Octavia'da mutluluğu bulamamıştı. Agrippina, Nero'nun arkadaşları Marcus Otho ve Claudius Senecio'nun yardımıyla tanıdığı kısa sürede âşık olduğu azatlı kadın Acte için "*nurum ancillam*" (hizmetçi gelin)¹²⁶ diyerek endişesini dile getiriyordu. Oğlu Nero ise, Acte'nin bir azatlı ya da hizmetçi olmadığını, onun Pergamon Krallığı'nın Attaloslar soyundan geldiğini iddia etti.¹²⁷ Henüz 16 yaşında olan karısı Octavia'ya ondan boşanacağını ve Acte ile evleneceğini söyledi. Seneca ve Burrus, boşanırsa imparator Claudius'un kızı olarak tahtın asıl sahibinin o olduğunu, böylece imparatorluğunun tehlikeye gireceğini söyleyerek onu engellemeyi başardılar.¹²⁸ Nero'nun çok yakın bir arkadaşı olan Annaeus Serenus'un, Acte'ye hediyeler vererek hayranıymış gibi davranmayı kabul etmesi, halk arasında Serenus ve Acte'nin sevgili olduğuna inanılmasını sağlamıştı. Böylece Nero, ilişkisini annesinden saklayıp daha rahat yaşayabilecekti.¹²⁹

Bir yandan öğretmeni Seneca'nın verdiği zorlu eğitim, bir yandan annesinin baskıcı tavrından sıkılıp, arkadaşı Marcus Salvius Otho'nun (İS 15 Ocak-16 Nisan 69 arası Dört İmparator Yılı'nda Roma'nın ikinci imparatoru) teşvikiyle eğlence hayatına dalarak, bu hayata dair yeni tecrübeler deneyimliyordu. Arkadaşı Otho ile giderek tüm planlarını ve sırlarını paylaşmaya başlamıştı, fakat Agrippina, oğlunun bu yaşam tarzını onaylamıyordu.¹³⁰ Ancak, Agrippina'nın birçok düşmanı vardı ve hepsi "*...cupientibus cunctis infringi potentiam matris...*"¹³¹ annenin gücünü kırmak istiyor, onu gözden düşüp güç kaybetmeye başladığı bu dönemde ondan intikam almak için can atıyorlardı.¹³² O dönemde, bir kişinin itibarını yok etmenin en kolay yolu *maiestas*, zina veya imâsıydı.¹³³ Agrippina için de *maiestas* suçlamasını seçmişlerdi.

Nero, bir akşam ziyafet sırasındayken, halası Lepida'nın azatlılarından aynı zamanda çok sevdiği arkadaşlarından biri olan oyuncu Paris gelip, Agrippina ve beraberindeki suç ortaklarının oluşturduğu tehlikeli bir komplo keşfedildiği konusunda Nero'yu bilgilendirdi.¹³⁴ Söylenilene göre, Agrippina'nın imparator Augustus'un soyundan bir hanedan tehdidi olan, *Senatus* üyesi Rubellius Plautus¹³⁵ ile evlenip tahtı ele geçirmek üzere olduğu, onu iktidara getirerek devlet üzerinde kaybetmeye başladığı denetimini

¹²⁴ "Bir gecede hem Britannicus'un öldürülmesi hem de cenazesi görüldü; yakılan odun ve içindeki eşyalar ne kadar mütevazı olsa da önceden hazırlanmıştı. Yine de külleri Mars Alanı'ndaki Augustus Mozolesi'ne defnedildi, gerçi bu kadar sağanak yağmurda kalabalık bunun, göklerin, çoğunluğun tekrar tekrar göz yumduğu bir suça karşı öfkesinin habercisi olduğuna inanıyordu. Kardeşler arasındaki asırlık anlaşmazlığı ve bunun otokratik yönetimle uyumsuzluğunu hesaba katın." (İngilizce metin: <https://topostext.org/work/200> Erişim Tarihi: 27.12.2023; 18:28) Tac. Ann. XIII. 17; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 170-172; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 67.

¹²⁵ Griffin, *Nero The End of A Dynasty*, 38-39; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 253; Mccabe, *The Empresses Of Rome*, 105-106; Abbott, *History Of Nero*, 172; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 194; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 146.

¹²⁶ Tac. Ann. XIII. 13.

¹²⁷ Suet. *Ner.* XXVIII; Cass. Dio LXI. 7.1; Bédoyère, *Domina*, 236-237; David Woods, *Nero and Sporus, Société d'Études Latines de Bruxelles*, no. 68 Editions Latomus, (2009): 73-82.

¹²⁸ Mccabe, *The Empresses Of Rome*, 107.

¹²⁹ Tac. Ann. XIII. 13; Bédoyère, *Domina*, 236-237.

¹³⁰ Tac. Ann. XV. 42; Suet. *Otho III*; Griffin, *Nero The End of A Dynasty*, 38-39; Holland, *Dynasty*, 317, 322; Bédoyère, *Domina*, 236-237; Mccabe, *The Empresses Of Rome*, 105-106.

¹³¹ Tac. Ann. XIV. 1.

¹³² Tac. Ann. XIII. 19; XIV. 1; Holland, *Dynasty*, 318; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 200.

¹³³ Bédoyère, *Domina*, 243.

¹³⁴ Tac. Ann. XIII. 20; Abbott, *History Of Nero*, 176-177; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 76; Bédoyère, *Domina*, 243; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 197; Mccabe, *The Empresses Of Rome*, 69; Tacitus (2008). *The Annals: The Reigns of Tiberius, Claudius, and Nero*, Trans. J. C. Yardley, (New York: Oxford University Press Inc.) 279-280.

¹³⁵ Rubellius Plautus: *PIR* 3 R85; Rubellius Blandus'un oğlu ve Drusus'un kızı Iulia'nın çocuklarıdır. Tiberius'un büyük torunu ve Tiberius'un üvey babası Augustus'un kız kardeşi Octavia aracılığıyla bunun dışında bir kan soyu olmamasına rağmen, evlat edinme yoluyla büyük-büyük torunudur. Nero'nun anne tarafından doğrudan soyundan gelen Nero kadar yakın bir akrabasıdır. Agrippina ve Nero'nun kuzenidir. Bkz. Tac. Ann. XIV. 22; 57; Tacitus (1937). *The Annals of Tacitus, Vol. V*, Loeb Classical Library edition. Tacitus (2008). *The Annals*: 279-280; Bédoyère, *Domina*, 241-243.

yeniden sağlamak istediği, Britannicus'un ölümüne üzüldüğü ve Octavia'ya yapılan yanlışları kamuoyuna duyurduğu konusunda suçlamalar yapılmıştı.¹³⁶

Yapılan bu suçlamaların temelinde Iunia Silana ve Nero'nun halası Domitia vardı. Iunia Silana, önceki İmparatoriçe Messalina'nın âşık olduğu Silius'un eski karısıydı. Silius, Messalina ile evlenebilmek için Silana istemese de zorla boşanmıştı. Silana, asil, güzel, seçkin ve Agrippina'nın samimi bir arkadaşıydı. Bu samimi arkadaşların arasının bozulmasına neden olan olay Silana'nın genç soylu Sextius Africanus ile evlenmek istemesi, Agrippina da Silana'nın ahlâksız ve yaşlı bir kadın olduğunu söyleyip onunla evlenmekten caydırmasıydı. Agrippina'nın amacı, aslında Africanus'u kendine saklamak değil, zengin ve çocuksuz bir dul kadın olan arkadaşı Silana'nın, evlenip kocasının zenginliklerine sahip olmasını engellemektir. Agrippina'ya karşı gizli bir kin beslediği görülen Silana, intikam alma dürtüsüyle Iturius, Calvisius ve Nero'nun halası Domitia ile iş birliği sağlamıştı. Domitia, Agrippina'nın ilk eşi olan Domitius Ahenobarbus'un kız kardeşiydi. Aynı zamanda Agrippina'nın ikinci eşi olan Crispus Passienus, Domitia'nın eşiydi ve Agrippina ile evlenmek için ondan boşanmıştı. Bu nedenle, hiç şüphesiz aralarında husumet vardı. Silana ve Domitia anlaşmışlar itibar kaybeden Agrippina için uydurdukları suçlamaları Iturius ve Calvisius'a, onlar da Atimetus'a iletmışlerdi. O da Domitia'nın azatlısı oyuncu/aktör Paris'i bu suçlamalardan Nero'yu haberdar etmesi için görevlendirmişti. Paris'in yaptığı açıklama ustaca tasarlanan komplonun tüm detaylarıyla doluydu.¹³⁷ Hikâye tamamen umutsuz bir intikam dürtüsüyle mi uydurulmuştu yoksa gerçeklik payı var mıydı bilinmez, ama Nero'nun hâlâ askıda olan *maiestas* suçlamalarını yeniden yürürlüğe koyması ve annesinin sonunu getirmesi, aynı zamanda Agrippina'ya sonuna kadar bağlı Burrus'u da ortadan kaldırmak, istenilen bir sonuçtu.¹³⁸ Nero'nun tepkisi beklenen gibi olmuştu. Büyük bir paniğe kapılmış, devam eden şenliği bitirmiş ve annesi ile Plautus hakkında verdiği ölüm cezasını ilân etmişti. Ancak Burrus, onu gerçekleri kesin olarak öğrenene kadar bu davada hüküm vermeyi ertelemesi konusunda ikna etmişti. Burrus ve Seneca, Agrippina'yı durumdan haberdar edip savunmasını almak için gittiler. Agrippina yaptığı savunmada, uğrunda onca çaba sarf ettiği oğluna karşı suikast düzenlemeyeceği, Britannicus imparator olsaydı kendisinin hayatta kalamayacağı ve tek destekçisinin oğlu olduğu konusunda onları ikna etmiş, hakkında yapılan sert suçlamaları çürütmüştü.¹³⁹ Böylece Nero ile annesi arasında geçici barış sağlanmış oldu. Asıl kaybedenler komployu hazırlayanlar olmuş, Iunia Silana, Iturius ve Calvisius sürgünle, Atimetus idamla cezalandırılmıştı. Nero'ya çok yakın olduğu için Paris ve suçu olmadığı düşünülen Plautus ise ceza almamışlardı, tabii dışlanmışlık bir ceza sayılmıyorsa. Agrippina'nın destekçileri ise son derece itibarlı imparatorluk görevlerine atanmışlardı.¹⁴⁰

Agrippina, hakkında planlanan bu komplodan zarar almadan kurtulmuştu, ama imparatorluk üzerindeki etkili konumu açıkça sona ermişti. Oğlu ile arasında sağlanan geçici barış, İS 58 yılında Poppaea Sabina ile ilişkisinin başlamasıyla sona ermişti. Tacitus ve Cassius Dio, imparatorun uzun zamandır annesinin ölümünü planladığını ancak alevleri körükleyen Poppaea olduğunda hemfikirdirler.¹⁴¹ Bu arada Nero, günlerini tembellek ederek ve arzularına yenik düşmüş şekilde, gecelerini ise köle kılığına girip kendisi gibi arkadaşları ile dışarı çıkıp insanları rahatsız etmekle geçirirken¹⁴² İS 57 yılında, Acte'ye olan tutkusu bitmiş, aniden Poppaea Sabina'ya âşık olmuştu. Poppaea, zeki, güzel, çok zengin ve asil bir aileye mensup, aynı zamanda imparatorun yaklaşık altı-yedi yaş büyüktü. Poppaea'nın yaklaşık 14 yaşında evlendiği ilk eşi Rufius Crispinus'tu ve ondan bir oğlu olmuştu. İS 58 yılı civarında, önce Salvius Otho'nun sevgilisi, ardından kocası Rufius

¹³⁶ Tac. Ann. XIII. 19-20; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 69; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 76; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 148; Abbott, *History Of Nero*, 177; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 196-197.

¹³⁷ Suet. Ner. XXXIV; Tac. Ann. XIII. 19; Abbott, *History Of Nero*, 177-178; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 196-197; Bédoyère, *Domina*, 241-243; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 76; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 68; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 148; Holland, *Dynasty*, 318-319.

¹³⁸ Tac. Ann. XIII. 19-20; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 197; Abbott, *History Of Nero*, 178; Holland, *Dynasty*, 318-319.

¹³⁹ Tac. Ann. XIII. 19-22; Bédoyère, *Domina*, 243; Abbott, *History Of Nero*, 178-182; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 197-198; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 148; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 76; Holland, *Dynasty*, 318-319.

¹⁴⁰ Tac. Ann. XIII. 21-22; Abbott, *History Of Nero*, 182; Bédoyère, *Domina*, 241-243; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 198; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 149; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 69; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 76; Holland, *Dynasty*, 318-319.

¹⁴¹ Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 76; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 149.

¹⁴² Abbott, *History Of Nero*, 183.

Crispinus'tan boşandıktan sonra Otho'nun karısı oldu. Osıralarda arkadaş çevresi tarafından Poppaea'nın Otho ile İmparator Nero'nun yakın arkadaşı olduğu için evlendiği düşünülmüştü. Otho ise göz kamaştırıcı ve çekici bir eşe sahip olması ile saraydaki konumunu yükseltebileceğini düşünmüş olmalıydı. Otho, karısının güzelliğini Nero ile sohbetlerinde paylaşınca, karısı ve Nero arasında fırtınalı bir aşkın başlamasına neden olmuştu. Bir yanda Poppaea'nın aşkından çılgına dönen imparator, diğer yanda Otho'yu terk etmeyi reddeden Poppaea. Öteki tarafta ise Poppaea'nın kocası Otho, Nero'ya hâlâ bir çocuk doğuramamış olan imparatoriçe Octavia ve aralarındaki gerilimin her geçen gün arttığı Nero'nun annesi Agrippina vardı. Bu karmaşık ilişkide, engel teşkil eden Otho'yu Roma'dan alıp *Iberian* (İber) Yarımadası'ndaki Lusitania eyaletine (*provincia Lusitania*) atadı. Poppaea ile evlenme fikrini kafaya koyan Nero için sorun özenle çözülecek, saltanatının son on yılında üç imparatoriçenin ölümüne (Agrippina, Octavia, Poppaea Sabina) neden olacaktı.¹⁴³

İtibarı ciddi şekilde zarar gören Agrippina, bu zamana kadar insanları ve şartları kendi lehine çevirdikten sonra hırslarından bu kadar kolay vazgeçmeyecekti. Egemenliğini yeniden kurmak için son bir umutsuz girişim olarak antik kaynaklarda oğlu ile ensest ilişki yaşadığı belirtilmektedir. Bu konuda, o dönemde yaşamış olan Iulius-Claudius Hanedanlığı'nın tarihini yazan Cluvius Rufus'a¹⁴⁴ göre, Agrippina, Nero üzerindeki hâkimiyetini kaybetmemek, gücünü korumak için oğlu ile ensest ilişki yaşamayı bile uygun gördüğü, seksi kıyafetler giyip, oğlunu öğle vakti içki içerken ziyaret ettiğini ve öpüşüklerini görenler olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁵ İS 1. yüzyıl tarihçilerinden bir diğer antikçağ yazarı Fabius Rusticus, hikâyenin farklı bir versiyonundan bahseder. Anne - oğul arasındaki ensest ilişkiyi Agrippina'nın değil, alkolün de etkisiyle Nero'nun başlattığını yazmıştır.¹⁴⁶ Bu konu hakkında Cassius Dio, eserinde¹⁴⁷ anne ve oğul arasındaki ensest suçlamasının doğru ya da uydurulduğundan emin olmadığını söylediğini fakat Nero'nun Agrippina'ya çok benzeyen, adını bilemediğimiz bir câriyesi olduğunu, Nero onunla birlikte olurken annesini düşündüğünü ve bu sözünün iftirayı doğurduğunu belirtir.¹⁴⁸ Suetonius ise "...quam fama erat Agrippinae simillimam, inter concubinas recepit."¹⁴⁹ cariyeleri arasında Agrippina'ya çok benzeyen birisinin olduğunu belirtmiştir. Sonuçta, çıkan dedikodular nedeniyle Seneca, rahatsızlık duymuş, Nero'ya itibarının zedelendiği konusunda uyarması için eski sevgilisi Acte'yi göndermişti. Acte, annesinin oğlu ile ensest ilişkide oldukları, bununla övünmeye başladığına dair yaygın bir söylenti olduğunu ve ordunun sapkın bir imparatoru desteklemeyi reddedeceği konusunda uyarıyordu.¹⁵⁰

Herkes tarafından görülen şey, Nero'nun saltanatının önemli bir şekilde kötüye gittiğiydi. Agrippina, kendi başına bu soruna el koymalıydı. Claudia Octavia'yı kendisini yanına çekmeli, *praetor* muhafızları ile *Senatus* üyeleri arasında kendine destekçiler bulmalı ve yeterli fonu sağlamalıydı. Buna karşılık Nero ise Acte'nin uyarısıyla daha dikkatli olması gerektiğini düşünerek, kendine karşı duran muhalif bir grup haline gelebilecek annesi için tedirginliğini bertaraf etmek amacıyla, dışlama/baskılama faaliyetlerine başlamıştı. Kendisine bir sulh yargıçymış gibi tahsis edilen *lictor*ları¹⁵¹ "οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐκείνη συνείναι στρατιώτην τινὰ ἐπέτρεπε, λέγων μηδένα ἄλλον ὑπ' αὐτῶν πλὴν τοῦ αὐτοκράτορος φρουρεῖσθαι χρῆναι"

¹⁴³ Tac. *Ann.* XI. 2; XIII. 12, 45-46; XIV. 1; Cass. Dio, LXI. 12.1; Suet. *Otho* III-IV; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 107; Bédoyère, *Domina*, 245-249; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 200; Abbott, *History Of Nero*, 185-186; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 149; Malitz, *Nero*, 35.

¹⁴⁴ Marcus Cluvius Rufus'un eserleri günümüze ulaşmamış olup, bilgiyi Tacitus aracılığı ile edinmekteyiz.

¹⁴⁵ Tac. *Ann.* XIV. 2; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 182; Bédoyère, *Domina*, 251; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 146; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 47; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 201; Holland, *Dynasty*, 324.

¹⁴⁶ Tac. *Ann.* XIV. 2; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 201; Holland, *Dynasty*, 324; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 146; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 47; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 182.

¹⁴⁷ *Historiae Romanae (Ρομαική Ιστορία)*, Roma Tarihi.

¹⁴⁸ Cass. Dio LXI. 11. 3-4; LXII. 1; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 201; Holland, *Dynasty*, 324; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 182; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 99; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 75; Bédoyère, *Domina*, 236-237; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 52.

¹⁴⁹ Suet. *Ner.* XXVIII; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 201; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 182.

¹⁵⁰ Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 146; Holland, *Dynasty*, 324; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 182; Bédoyère, *Domina*, 251; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 47; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 259.

¹⁵¹ Shotter, *Lancaster Pamphlets Nero*, 11.

(*imparator dışında hiç kimsenin onlar tarafından korunmaması gerektiğini*)¹⁵² gerekçe göstererek kendisinden aldı. Ayrıca imparatorluk sarayında birlikte yaşadığı annesini bir zamanlar büyükannesi Antonia'nın oturduğu eski villasına taşınmaya mecbur etmişti. Nero'nun bu davranışı, statü göstergesi olan bir ayrıcalığın elinden almasıyla annesini önemli ölçüde küçük düşürmesini ve aynı zamanda annesine olan nefretini de gözler önüne sermeye başlamıştı.¹⁵³

Diğer yanda olan Poppaea ise, Nero'nun annesine benzer bir cariye ile birlikte olduğunu duyunca kıskançlığından, bunun annesi Agrippina tarafından kendisine karşı kurulmuş bir komplo olduğu konusunda Nero'yu ikna etti.¹⁵⁴ Agrippina, mücadelede rakibi Poppaea karşısında hızla gücünü kaybetti. Güç kazanan kişi olarak Poppaea, Nero'yu annesine karşı kıskırttı.¹⁵⁵

Anne ve oğul arasında yaşanan olaylar, İS 58/59 yılına gelindiğinde ilişkinin kötüleştiği son noktaya varmıştı.¹⁵⁶ Agrippina her fırsatta Nero'ya “*αὐτῷ ὅτι ἐγὼ σε αὐτοκράτορα ἀπέδειξα, ὡς περ ἀφελέσθαι*” (*Seni imparator yapan benim*) diye hatırlatmasına rağmen, Nero bunu biliyordu.¹⁵⁷ Ancak tehditlerinden ve şiddetinden dehşete düşerek onu yok etmeye karar verdi. (“*Verum minis eius ac violentia territus perdere statuit*”)¹⁵⁸ İS 59 yılında, Nero askerler üzerinde halen etkisi olabileceğini düşündüğü ve “*praegravem ratus interficere constituit*”¹⁵⁹ kendisi için artık “yük” olan, düşman olarak gördüğü annesini öldürmeliydi. Bunu daha önceden zehirle üç kez denemişti, ama annesi kendini zehire karşı güçlendirmişti.¹⁶⁰ Mccabe, çalışmasında Agrippina'nın zehirlenmelere karşı hep dikkatli olduğunu ve kendini ceviz, incir, sedef ve tuzdan oluşan bir panzehir ile koruduğunu belirtmiştir.¹⁶¹

Ama annesini öldürmek, aynı zamanda Germanicus'un kızını, İmparator Caligula'nın kız kardeşini, İmparator Claudius'un karısını ve İmparator Nero'nun annesini öldürmek anlamına geliyordu. Halk ve ordu tarafından ona “*Augusta*” olarak halen saygı duyuluyordu. Öldürmek tehlikeli bir girişimdi ve kendi için güvenli bir yol bulmalıydı.¹⁶² Bu amaca ulaşmak için kafasında çeşitli planlar yaptı, ancak çocukluğundan itibaren yaşadıkları ona tecrübe kazandırmış ve annesinin kolay bir kurban olmayacağı belliydi. Bu nedenle de ölümü sanki doğal bir ölümmüş gibi görünmeliydi. Kısa bir süre önce Britannicus'un zehirle ölümü başarısız bir girişimdi ve annesi kendini panzehirle güçlendirmişti. Diğer bir yol olan silahla doğrudan bir saldırının, açık bir eylem olması açısından işe yaraması pek olası değildi ve bunu anlayan halk ile ordunun üzerinde yaratacağı etkiden korkuyordu. İmparatorluğu sarsılabilirdi.¹⁶³

Burrus, Nero'ya askerlerin büyük saygı duydukları Germanicus'un kızı olan annesi Agrippina'ya yapılacak suikastı gerçekleştirmek için kendisiyle asla iş birliği yapmayacaklarını söylediğinde hırslı,

¹⁵² Cass. Dio LXI. 8.4.

¹⁵³ Tac. *Ann.* XIII. 5, 18; Cass. Dio LXI. 3.3–4;7-8; Suet. *Ner.* XXXIV; Bédoyère, *Domina*, 240-241; Holland, *Dynasty*, 318; Abbott, *History Of Nero*, 172-173; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 195-196, 201; Mccabe, *The Empresses Of Rome*, 68; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 147-148; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 75-76; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 183.

¹⁵⁴ Sen. *Oct.* 126–7; Tac. *Ann.* XIV. 59.5, 60; Cass. Dio LXI. 11.4, 12.1; Suet. *Ner.* XXVIII; Griffin, *Nero The End of A Dynasty*, 254, n. 42; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 182.

¹⁵⁵ Mccabe, *The Empresses Of Rome*, 70; Malitz, *Nero*, 35; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 202; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 46.

¹⁵⁶ Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 201.

¹⁵⁷ Cass. Dio LXI. 7.3; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 261; Holland, *Dynasty*, 315; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 145.

¹⁵⁸ Suet. *Ner.* XXXIV; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 181; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 259.

¹⁵⁹ Tac. *Ann.* XIV. 3; *Praegravem*; çok ağır; Alova, *Latince Türkçe Sözlük*, 464; Bédoyère, *Domina*, 251; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 183.

¹⁶⁰ “...atque ipsa praesumendo remedia munierat corpus.” (ve kendisi çareler varsayarak bedeni güçlendirmişti.) Tac. *Ann.* XIV. 3; “et cum ter veneno temptasset sentiretque antidotis praemunitam...” (ve zehri üç kez denediğinde ve panzehir tarafından korunduğunu hissettiğinde...) Suet. *Ner.* XXXIV; “ἐπει δὲ καὶ ἐκ τοῦ προφανοῦς ὥκνον τὸ ἔργον καὶ κρύφα διὰ φαρμάκων οὐκ εἶχον αὐτὴν ἀνελεῖν πάντα γὰρ ἐκείνη ἰσχυρῶς ἐφολάσσετό,” (ama işleri apaçıkta ve gizliден yürüttükleri ilaçlar nedeniyle bile, yükseltmediler, çünkü her zaman güçlü bir şekilde korunuyordu) Cass. Dio LXI. 12.2; Bédoyère, *Domina*, 251; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 183; Hakman, “Roma İmparatoru Claudius ve Oğlu Britannicus'un Ölümünün Arkasındaki Kadın: Locusta”, 121-140; Kaufman, “Poisons And Poisoning Among The Romans”, 156-167; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 202; Malitz, *Nero*, 35.

¹⁶¹ Mccabe, *The Empresses Of Rome*, 70.

¹⁶² Ferrero, *The Women Of The Caesars*, 326.

¹⁶³ Brittain, “Roman Women, Woman”, 60-68; Abbott, *History Of Nero*, 185-187; Bédoyère, *Domina*, 251; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 183.

tamamen ilkesiz ve tehlikeli olan Anicetus, gönüllü olmuştu. Anicetus, bebeklik döneminden beri Nero'nun kişisel hizmetkârı ve öğretmeni olan azat edilmiş kıdemli bir köleydi. Fakat Nero için büyük planları olan Agrippina, onu bu planlara uygun şekilde yetiştirebilmesi için Anicetus'un yerine Seneca'yı getirdiğinde, Anicetus, Nero'nun hizmetinden kovulmasına üzülmüş ve Agrippina'ya karşı kin beslemişti. Yeni görevi Misenum'daki donanmanın komutanlığı olan Anicetus, içinde beslediği bu intikam duygusu nedeniyle, Nero'nun güvenebileceği birisi olarak planlara dahil olmak istedi.¹⁶⁴

Başarısız birkaç zehirlenme girişiminden sonra, ilk uygulamaya geçirdikleri plan, tadilatla olan kır evinde dinlenmeye giden Agrippina'nın kaldığı odasında uyurken, üzerine düşecek tavan panellerini ya da ağır keresteyi hazırlamak oldu. Ancak planlanan suikast onu ayarlayanların dikkatsizliği nedeniyle mi yoksa Agrippina'nın plan hakkında bilgilendirilmiş olmasından mı bilinmez ama başarısız bir girişim olarak kalmıştı.¹⁶⁵ Ancak Nero'nun pes etmeye niyeti yoktu. Cassius Dio'ya göre Nero ve Seneca, bir tiyatro performansı sırasında parçalanmak üzere tasarlanmış bir gemi görmüşler ve bundan ilham alarak plan yapmışlardı. Misenum'daki filonun komutanı ve rüzgârların, dalgaların şiddetini, denizde hayatta kalmanın yollarını en iyi bilen kişi olarak Anicetus, geminin yapımından sorumluydu. En iyi bildiği şey olan denizde hayatta kalma sanatını, bu kez batan gemi yüzünden denizde boğularak ölecek olan Agrippina'nın ölümünün, basit ama trajik bir kaza olarak gösterilmesinde kullanacaktı. Böylece kimse, bir deniz kazası sonucu Agrippina'nın ölümünden oğlunu sorumlu tutamayacaktı. Annesinin arkasından döktüğü timsah gözyaşlarıyla, cenaze törenlerinde dini görevlerini yerine getirmiş bir evlat rolünü oynayabilecekti.¹⁶⁶

İS 59 yılının mart ayında, Napoli Körfezi'ndeki Roma soyluları için harika bir tatil yeri ve aynı zamanda büyük bir donanma üssü olan Baiae'de¹⁶⁷ düzenlenen *Quinquatrus*¹⁶⁸ adı verilen Roma tanrıçası Minerva¹⁶⁹ onuruna düzenlenen festival kutlanacaktı. Nero, başkanlık ettiği bu festivali uzlaşma bahanesiyle, sadık bir oğul gibi davranarak annesine bir davet gönderdi ve Agrippina da bu daveti kabul etti. Onu kıyıda saygı ve sevgi gösterileriyle bizzat karşıladı, ardından düzenlenen ziyafette şeref koltuğunda oturtup, annesiyle sohbet edip ilgilendi.¹⁷⁰

Ziyafet bittiğinde, Nero, annesini şefkatle dolu sevgi gösterilerinden sonra, kıyıda onun ölümü için hazırlanmış çok görkemli, güzel bir şekilde dekore edilmiş *Liburnia* gemisine bindirdi. Yapılan plana göre, gemi seyir halinde iken batacak ve annesi de boğularak can verecekti. Ancak yolculuk başladıktan sonra Agrippina, erkek hizmetçisi Crepereius Gallus ve kadın hizmetçisi Acerronia Pollia ile oturdukları bölmenin çökmesi sonucu, dümenin yanında duran Crepereius Gallus, yıkıntılar altında kalmış ezilerek hemen ölmüş, Acerronia ve Agrippina ise kurtulmuşlardı. Agrippina, soğukkanlılığını korumayı başarmış ve sessiz kalmıştı. Oysa Acerronia bağırarak yardım isteyince, suikastçiler tarafından

¹⁶⁴ Anicetus: *PIR2* A589; Matthew Bunson, *Encyclopedia of the Roman Empire*, (New York: Facts on File Inc., 1994) 19; Abbott, *History Of Nero*, 188; Bédoyère, *Domina*, 252; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 259; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 70; Brittain, "Roman Women, Woman", 60-68; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 48; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 76; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 184.

¹⁶⁵ Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 202; Hakman, "Roma İmparatoru Claudius ve Oğlu Britannicus'un Ölümünün Arkasındaki Kadın: Locusta", 121-140; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 70.

¹⁶⁶ Suet. *Ner.* XXXIV; Tac. *Ann.* XIV. 3-4; Cass. Dio LXII. 12.2-3; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 202; Hakman, "Roma İmparatoru Claudius ve Oğlu Britannicus'un Ölümünün Arkasındaki Kadın: Locusta", 121-140; Matyszak, *The Sons Of Caesar*, 259; Brittain, "Roman Women, Woman", 60-68; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 48; Bédoyère, *Domina*, 252; Abbott, *History Of Nero*, 189.

¹⁶⁷ Baiae Körfezinin konumu için Bkz. <https://earth.google.com/web/search/Baiae,+Napoli+ili,+%c4%b0talya/@40.8199186,14.0729862,0.8067244a,1697.563d,35y,0h,0t,0r/data=CigiJgokCSi047GygjhAESi047GygijAGSE131zpgEhAIdhTZeg7KU3A>.

¹⁶⁸ *Quinquatrus* ya da *Quinquatria*; Her yıl mart ayında (*mensis martius*), 19 - 23 Mart tarihlerinde, Minerva'nın onuruna düzenlenen, beş gün süren bir festivaldir. *Quinquare* fiilinden türetilmiş olup "beş" anlamına gelir. Ovidius *Fasti* III. 809-810, 6. 654, 686, 695; Varro L. L. (*Lingua Latina*) VI. 17; Smith, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology I. II. III*, 982-983; Bédoyère, *Domina*, 252; William Warde Fowler, *The Roman Festivals of the Period of the Republic*, (New York: Macmillan And Co., 1899) 58-59; Bedia Demiriş, *Bildiri Yayın Yeri: Maske. Uluslararası Disiplinlerarası Tiyatro Buluşması*, İstanbul 2012, 1-8; Alova, *Latince Türkçe Sözlük*, 501.

¹⁶⁹ "Minerva: Hikmet, akıl, savaş, sanat, okul ve ticaret tanrıçasıdır. Kökeni Etrüsk mitolojisinde *Menrva*'dır. Hellen mitolojisinde tanrıça *Athena*'ya denk gelir." Behçet Necatigil, *100 Soruda Mitolojya*, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1988) 109; (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Minerva>. Erişim Tarihi: 22.03.2023; 16:42).

¹⁷⁰ Tac. *Ann.* XIV. 4.1; Brittain, "Roman Women, Woman", 60-68; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 48; Abbott, *History Of Nero*, 187-191; Bédoyère, *Domina*, 252; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 150.

imparatorun annesi sanılarak şiddetli bir şekilde öldürülmüştü. Agrippina, suikasta uğradığı gerçeğini tahmin etmiş, omzundan aldığı hafif yaralarla sessizce oradan yüzerek uzaklaşmıştı. Bir süre sonra karşılaştığı bir geminin yardımıyla sahildeki villalarından birine güvenli bir şekilde ulaşmıştı. Hemen Nero'yu bilgilendirmesi ve yaşadığı olay karşısında korkunç bir felaketten nasıl kurtulduğunu anlatması için habercisi azatlı Agermus'u yolladı. Nero, eylemin tamamlandığı haberini beklerken, annesinin aldığı hafif yaralarla kurtulduğunu öğrenince çılgına dönen Nero, ne yapılacağı konusunda Seneca ve Burrus'u çağırarak, başlanılan işin bitirilmesi için hemfikir olmuşlar. Burrus, Germanicus'a bağlılıklarından, onun kızı olan Agrippina'yı kimsenin öldürmek istemeyeceğini, bu işi başlatanın Anicetus olduğu ve bitirmesi gereken kişinin de o olabileceğini söylemiş, Seneca ise sessizliğini korumuş. Bu arada insanlar, Agrippina'nın yaşadığı tehlikeyi hemen duymuş ve tesadüfi bir olay olarak kabul edilerek feryatlarla sahile koşmuşlardı. Başladığı işi bitirmek için görevlendirilen Anicetus, daha sonra Agrippina'nın evini çevrelemiş ve beraberindeki askerlerle birlikte kapıyı kırarak içeri girmiş. Yoluna çıkan, hırsızlıktan korkmuş köleleri bir kenara atarak Agrippina'nın yatak odasına girmişti. Oğluna gönderdiği habercisi Agermus'tan endişeyle haber bekleyen Agrippina ise etrafına baktığında, yanında kadirganın (*triremis*¹⁷¹ *triērcrchus*) kaptanı Herculeius ve deniz yüzbaşısı (*centurionis*) Obaritus ile gelen Anicetus'u gördü. "Eğer beni görmeye geldiyse, oğluma iyi olduğumu söyle, ama buraya bir suç işlemek için geldiyse, annesinin öldürülmesi emrini onun verdiği inanimiyorum" dedi. Suikastçılardan kadirganın kaptanı Herculeius önce bir sopayla Agrippina'nın kafasına şiddetle vurdu. Yüzbaşı Obaritus, öldürücü darbeyi indirmek için kılıcını çekti. Agrippina, "Karnıma vur" diye bağırarak karnını göstererek, arkasından ölümcül darbe gelmiş ve Agrippina ölmüştü. Oğlunun ihanetini anladığı bilinmez ama İmparator Augustus'un torunu, ünlü komutan Germanicus'un kızı, İmparator Caligula'nın kız kardeşi, İmparator Claudius'un eşi ve İmparator Nero'nun annesi olarak tarihe bıraktığı derin izlerle Agrippina, İS 23 Mart 59 yılında, 44 yaşında iken hayata gözlerini yummuştu.

Nero, annesinin yaşadığını bildirmek için gönderdiği azatlısı Lucius Agermus'un kendisini öldürmek için gelen bir suikastçi olarak gösterip tutuklanmasını, annesinin ise intihar etmiş olarak gösterilmesini emretmişti. Nero, yapılan planın son aşaması olarak annesinin ölmüş bedenini aynı gece, cenaze tabutu yerine sanki onurlandırılmasını istememiş gibi, hatta hakaret amacıyla yemek odasındaki bir kanepede (*lectus discubitorius/ triclinium*¹⁷²) sıradan bir cenaze töreniyle yakılmasını sağladı. Nero'nun imparatorluğu süresince, mezarı düzeltilmeden kaldı. Nero'nun ölümünden sonra Agrippina'nın sadık hizmetçileri onun için Misenum yolunun yakınında mütevazı bir mezar yaptılar.¹⁷³

¹⁷¹ *Triremis*: Üç sıra kürekli eski bir Hellen veya Roma savaş kadirgası. Alova, *Latince Türkçe Sözlük*, 609.

¹⁷² "*Lectus- lectulus*; yatak veya kanepesi, sedir. Romalıların birçok yatak türü vardır. *lectus cubularis*, uyumak için kullanılan yatak; yüksek sırtlı olduğundan, bir tabure (*scamnum*) veya bir dizi basamak (*gradus*) vasıtasıyla ulaşırdı; *lectus genialis*; (çift kişilik yatak-gelin yatağı) bir evlilik yatağı olan *Lectus genialis* (*εὐνή*) daha yüksek, daha büyük ve özenle dekore edilmişti; *lectus adsus*, (çalışmak için) sembolik bir evli insanların yatağı; evin girişinin karşısındaki *atrium*da duruyordu ve bir bakıma ev hanımının eğirme, dokuma gibi hizmetlilerin görevlerini yönettiği koltuğuydu. *Lectus triclinaris*, (yemek için) *triclinium* veya yemek odasına yerleştirilmiş bir yemek kanepesi, üç kişilik bir kanepesi; *lectus funebris*, bir cenaze tabutu, ölümler üzerinde gömülmek üzere veya ateşte yakılmak üzere götürülürken taşındığı tabutun adıdır." J. W. Mollett, *An Illustrated Dictionary Of Words Used In Art And Archeology*, (London: Sampson Low, Marston, Searle, and Rivington, 1883) 192; Harold Whetstone Johnston, *The Private Life Of The Romans*, Scott, (Chicago: Foresman and Company, 1903) 224; Smith, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology I. II. III*, 673-675; Alova, *Latince Türkçe Sözlük*, 340.

¹⁷³ Suet. *Ner. XXXIV*; Tac. *Ann. XIV*. 3-8; Cass. Dio *LXI*. 13.5; Sen. *Oct.* 368. 72; Tacitus (2008). *The Annals*: 307-308; Brittain, "Roman Women, Woman", 60-68; Ferrero, *The Women Of The Caesars*. 327-331; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 102-103; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 202-203; Freisenbruch, *The First Ladies of Rome The Women Behind the Caesars*, 150; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 204-224; Bédoyère, *Domina*, 255; Holland, *Dynasty*, 325-326; Hayden, *Power And Influence Of Julio-Claudians' Roman Imperial Women*, 66-68; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 42-51; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 77-80; Malitz, *Nero*, 37-38; Henderson, *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, 69-71; Brittain, "Roman Women, Woman", 60-68; Bunson, *Encyclopedia of the Roman Empire*, 19; Simon Baker, *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi Çöküşü S.P.Q.R.*, Çeviren Ekin Duru, (İstanbul: Say yayınları, 2020) 184-187.

Sonuç

Agrippina, oğlunu o dönem için çok tehlikeli, acı verici ve açıkça uğursuz sayılan, makat doğum¹⁷⁴ ile dünyaya getirmişti.¹⁷⁵ Bu yüzden üç kocası olmasına rağmen, Nero'dan başka çocuk doğurmadı.¹⁷⁶ Ölürken ki son sözleri "Karnıma vur", sanki zorla yaptığı doğumu hatırlatırcasına zorla dünyaya getirdiği ve onun için birçok şeyi göze aldığı oğlunun annesine teşekkürü... Bédoyère yapmış olduğu çalışmasında, Agrippina Minor ve yine aynı isme sahip annesi Agrippina Maior için "insanoğlunun ateşi imparator Caligula ve Nero'yu doğuran iki Agrippina"¹⁷⁷ benzetmesi belki de konuyu en açık şekilde özetlemiş olur.

İS 54 yılından önce, muhtemelen Nero doğduğunda, Agrippina, oğlu adına yıldızlarda ne yazdığını öğrenmek için Thrasyllus'un oğlu olduğu tahmin edilen Keldani (*Chaldaei*) astroloğa¹⁷⁸ danışmış, astrolog ona "oğlunun dünyaya hükmedeceğini" aynı zamanda "annesini öldüren kişinin de o olacağını" söylemişti. Agrippina, Tacitus "...atque illa "occidat" inquit, "dum imperet."¹⁷⁹ ve Dio'da "ἀποκτεινάτω με, μόνον βασιλευσάτω"¹⁸⁰ yazdığı şekliyle "Burak beni öldürsün, yeter ki o saltanat sürsün"¹⁸¹ diyerek oğlunun imparator olmasını ne kadar istediğini belirtmişti.

Suetonius, Agrippina'nın ölümünden sonra, güvenilir yazarlarca eklenen ürkünç ayrıntılardan bahseder. Oğlu Nero, annesinin ölü bedenini görüp incelemek için gelmiş ve şaşkınlıkla bazı yerlerini övmüş, bazı yerlerinin kusurlarını ortaya koyarken bir şeyler içiyor olduğunu aktarmıştır. Tacitus ise "bunu kaydedenler de var, inkâr edenler de" diyerek konu hakkında bir fikir belirtmemiştir. Cassius Dio ise "καὶ αὐτὴν τε πᾶσαν εἶδε γυμνώσας καὶ τὰ τραύματα αὐτῆς ἐπεσκέψατο, καὶ τέλος πολὺ καὶ τοῦ φόνου ἀνοσιώτερον ἔπος ἐφθέγγετο: εἶπε γὰρ ὅτι 'οὐκ ἦδεν ὅτι οὕτω καλὴν μητέρα εἶχον.'" Nero, onun öldüğüne inanmamış şüphe duymuş olduğunu kurbanını kendi gözleriyle görüp, her yerini ve yaralarını inceledikten sonra, "Bu kadar güzel bir annem olduğunu bilmiyordum." diyerek cinayetden bile daha acınası bir söz söylediğini belirtmiştir. Bu sözlerden, Nero'nun annesinin vücuduna yakın bir aşinalığı olmadığı ve söylendiği gibi yaşamış oldukları ensest ilişkilerinin aslında tamamen uydurulduğu, aslının ise Agrippina'ya çok benzeyen bir câriyenin varlığı olduğu anlaşılmaktadır.¹⁸²

Agrippina, Claudius'un ölümüyle birlikte Nero'nun tahta çıkmasını sağladı, ancak bu şekilde gücünün ve etkisinin sürekli düşüşe geçtiğini fark edemedi¹⁸³ sonunda da oğlunun verdiği emirle kendi ölümüne neden oldu.¹⁸⁴ Agrippina, oğlunu imparator yapma hırsına öyle bir kapılmıştı ki etrafında vâris olarak hiç kimse kalmadığı gibi, İS 59 yılında kendi ölümüyle Iulius - Claudius kadınlarının soyu da sona ermiş oldu. Ardından İmparatoriçe Poppaea Sabina'dan doğan bebek Claudia Augusta'nın İS 63 yılında ve annesinin karnında (henüz doğmamış) kardeşiyle birlikte İS 65 yılında ölümleri ile Nero'nun da kendinden sonra hayatta kalan çocuğu olmadığı için hanedanın devam etme şansı yok olmuştu.¹⁸⁵

Agrippina, annesinin birçok özelliği gibi adını da siyasi hırsını da ondan miras almıştı. Ayrıca cesaretli, zeki, asil, güzel, yetenekli, akıllı olduğu kadar, hırslı ve gururluydu.¹⁸⁶ Hedefine giden yolu

¹⁷⁴ "Makat Doğum: Anne karnındaki bebek, normal şekilde dünyaya gelebilmesi için doğum kanalına önce başı ile girmelidir. Bebek başı ile değil de makat, ayak ya da omuz önde olacak şekilde doğum kanalına girmiş olmasına, ters durmasına makat geliş denir." Antikçağ döneminde hem anne hem de bebek için ölümcül sonuçlara neden olabilirdi. Reyhan Aydın, Vildan Ünlü, Sebahat Hüseyinoğlu, "Makat Prezantasyonun Sefalik Rotasyonunda Etkili olan Yöntemler", *Sağlık Bilimleri ve Araştırmalar Dergisi* 2, no. 2, (2020): 103-112.

¹⁷⁵ Plin. *NH*. VII. 46; 8.45.

¹⁷⁶ Bédoyère, *Domina*, 267-268; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 56-57.

¹⁷⁷ Bédoyère, *Domina*, 267-268.

¹⁷⁸ Tac. *Ann*. VI. 22.

¹⁷⁹ Tac. *Ann*. XIV. 9. 2-5.

¹⁸⁰ Cass. Dio LXI. 2.

¹⁸¹ Suet. *Ner*. VI; Tac. *Ann*. XIV. 9.5; Cass. Dio LXI. 2.2; Holland, *Dynasty*, 324; Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 203; Malitz, *Nero*, 32; Brittain, "Roman Women, Woman", 60-68; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 56-57.

¹⁸² Suet. *Ner*. XXXIV; Tac. *Ann*. XIV. 9.1; Cass. Dio LXI. 14.2; 13.4; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 41; Tacitus (2008), *The Annals*: 307-308.

¹⁸³ Bédoyère, *Domina*, 246.

¹⁸⁴ Hayden, *Power And Influence Of Julio-Claudians' Roman Imperial Women*, 74.

¹⁸⁵ Bédoyère, *Domina*, 245; Ferrero, *The Women Of The Caesars*, 331; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 194-195.

¹⁸⁶ Brittain, "Roman Women, Woman", 60-68; Tacitus (2008), *The Annals*: 239; Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 35.

önceden planlayan, amaçlarına yalnızca zekice manipülasyon yoluyla değil, aynı zamanda güç, gereksiz biçimde övgü ve ikna yoluyla ulaşmıştır.¹⁸⁷ Antikçağ yazarlarından Tacitus, Agrippina'dan nefret edencesine Agrippina'nın Claudius ile evlenmesinden sonra "*versa ex eo civitas et cuncta feminae oboediebant, non per lasciviam, ut Messalina, rebus Romanis inludenti. adductum et quasi virile servitium: palam severitas ac saepius superbia; nihil domi impudicum, nisi dominationi expediret. cupido auri immensa obtentum habebat, quasi subsidium regno pararetur.*" (Bu andan itibaren şehir farklı bir karaktere büründü ve bir kadın her şeyi kontrol etti. Ancak, Messalina gibi, ahlâksızlığın savurganlığında devletin çıkarlarıyla alay etmedi ve ayaklarıyla çiğnemedi. Uygulanan despotizm, bir adamın yönetimi altındaymış gibi eksiksizdi. Kamuya açık davranışında ciddi ve katı, sık sık kibirli ve küstahtı. İktidarını desteklemek için gerekli olmadıkça, ülke içindeki sürgününde hiçbir hareket gözlenmiyordu, ama paranın doyumsuz bir susuzluğu, paranın imparatorluk otoritesini sürdürmek için kullanıldığı bahanesiyle örtülüyordu.) değişen düzeni bu şekilde belirtmiş,¹⁸⁸ ayrıca Agrippina'yı duygusuz, soğuk kalpli, zehirleyici ve katil olmakla suçluyordu.¹⁸⁹ Cassius Dio ise "*ὄτι τῆς Ἀγριππίνης οὐδεὶς τὸ παράπαν ἤπιετο, ἀλλὰ τὰ τε ἄλλα καὶ ὑπὲρ αὐτὸν τὸν Κλαύδιον ἐδύνατο, καὶ ἐν κοινῷ τοὺς βουλομένους ἠσπάζετο: καὶ τοῦτο καὶ ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐσεγράφετο.*" (Hiç kimse, hiçbir şekilde Agrippina'yı kontrol etmeye kalkışmadı. Gerçekten de Claudius'un kendisinden daha fazla güce sahipti ve onu isteyen herkes herkesin önünde selamlardı, bu kayıtlara girilmiş bir gerçektir.)¹⁹⁰ Agrippina'nın sahip olduğu otoriteyi bu şekilde tarihe not düşmüştür. İffetli bir kadın olarak bilinmesine rağmen, siyasi kontrolü elde etmek için güç hırsıyla (*spe dominationis*) cinsel entrikaları resmî veya gayri resmî bir yol olarak kullanmaya hazırdı. Antikçağ tarihçileri erkeğin egemen olduğu Roma toplumunda, kadının geleneksel rolünden uzaklaştığı için ayrıca ortaya atılan ensest iddialarından dolayı ve hanedan hırslarını sürdürmek için rakip olarak gördüğü herkesi yok edip, servet elde etmek konusundaki entrikalarına karşı da öfkeliydiler.¹⁹¹ Ancak hiçbir zaman *meretrix* (fahişe) olarak nitelendirilmemiş, bunun yerine zehirleyici, katil, manipülatif, entrikacı ve soğuk kalpli olmakla eleştirilmiştir.¹⁹²

Agrippina'nın davranışları, yaşadığı hayat ve doğumundan itibaren ailesi ile birlikte yaşadığı trajik olaylar bağlamında incelendiğinde, belki de yaşadığı dönemde hayatta kalabilmek, hak ettiğini düşündüğü yönetim hakkını elde edebilmek hırsıyla yaptığı her davranış kendince doğru olarak görülüyor olmalıydı. Agrippina, henüz üç-dört yaşlarında iken önce babası Germanicus şüpheli bir şekilde (zehirlenerek) ölmüş, ardından kendisi ile aynı isme sahip annesi Agrippina *Maior* ve kardeşleri Nero ile Drusus sürgünde iken hayatlarını kaybetmişlerdi. Bir süre büyükannesinin yanında kaldıktan sonra İmparator Tiberius tarafından, ilk eşi Gnaeus Domitius Ahenobarbus ile evlendirilir. Ardından kardeşi Caligula'nın imparator olmasından sonra, imparatora karşı bir komploya karıştığı suçlaması ile sürgüne gönderilir.

Agrippina, sürgünde kaldığı süre boyunca yeni bir ders olarak, tüm tehlikelerden korunarak hayatta kalabilmesi için tek yolun gücün kendi elinde olması gerektiğini anlamış olmalıdır. Yani oğlu Nero'yu imparator yapacak ve annesi olarak kontrol kendinde olacaktı.¹⁹³ Yaşlı Plinius'un kaydettiğine göre, Agrippina'nın ağzının sağ tarafında iki tane köpek dişi vardı ve bu durumun Antikçağ'da uğurlu olduğuna inanılıyordu.¹⁹⁴ Agrippina'nın sahip olduğu zekâsı Roma dünyasında bir kadının yükselmesi için tek başına yeterli değildi ve beraberinde şanslı olarak kabul edilmesiyle birlikte, doğru zamanda doğru yerde olması da gerekliydi. Messalina'nın kendi sonunu hazırladığı bu süreçte Agrippina, Claudius'un yeğeni olarak desteğini esirgememiş ve ardından da planı için uygun fırsatı yakalamış yeni imparatoriçe olup büyük bir ayrıcalığa ve güce sahip olmuştu.¹⁹⁵ Ardından oğlu Domitius'un, Claudius tarafından evlat edinilmesini sağlayarak hanedanlık bağımlı güçlendirmiş ve kendisine "*Augusta*" unvanı verildiğinde konumunu iyiden iyiye pekiştirmişti.¹⁹⁶ Agrippina, her ne şekilde olursa olsun yönetimi

¹⁸⁷ Cass. Dio LX. 32-34; McCabe, *The Empresses Of Rome*, 103-104.

¹⁸⁸ Tac. *Ann.* XII. 7; Cass. Dio LXI. 31.5-6; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 41; Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 59-60; Brittain, "*Roman Women, Woman*", 60-68; Tacitus (2008), *The Annals*: 239.

¹⁸⁹ Anise K. Strong, *Prostitutes And Matrons In The Roman World*, (United States of America: Cambridge University Press, 2016) 111.

¹⁹⁰ Cass. Dio LXI. 33. 1.

¹⁹¹ Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 20; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 64-65.

¹⁹² Tac. *Ann.* XIV, 12.20; Strong, *Prostitutes And Matrons In The Roman World*, 111.

¹⁹³ Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 59.

¹⁹⁴ Plin. *NH.* VII. 71.

¹⁹⁵ Bédoyère, *Domina*, 204; Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 64-6.

¹⁹⁶ Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 218.

Claudius'un gölgesinde ele geçirmiş ve devletin eski ihtişamlı zamanlarında olduğu gibi devlet maliyesini ve imparatorluk hanedanının servetini belli bir düzene sokmuştu. Agrippina mükemmel bir yöneticiydi, tutumluydu, dikkatli ve her zaman tetikteydi. Claudius'un azatlılarının kamu mallarını kötüye kullanılmasını engellemeye çalışmış ve onların aşırı zenginleşmesini istememişti. Tacitus'un, “*cupido auri immensa obtentum habebat quasi subsidium regno pararetur*” (İmparatorluğun ihtiyaçlarını karşılama bahanesiyle aileyi zenginleştirmeye çalıştı) belirttiği bu durumu Ferrero çalışmasında, “*iktidar aracı olmaya yazgılı olan eski aristokratik ailelerin zenginlik anlayışı*” olarak tanımlamıştır. Agrippina, geleneksel aristokratik yönetim tarzını uygulamış ve başarılı olmuştur. Claudius'un, Agrippina ile evliliğinden ölümüne kadar geçen altı yıl boyunca davalar, skandallar ve intiharlar o kadar nadir hale geldi ki Tacitus, bu altı yılın olaylarını tek bir kitapta topladı.¹⁹⁷ Claudius'un ölümünün ardından Nero, imparator olmuştur ve ortada açıkça görünen gerçek Nero'nun annesi olmadan asla tahta geçemeyeceğiydi.¹⁹⁸ Fakat Nero, imparator olduktan kısa bir süre sonra annesinin yönetimine karşı çıkmış, tek başına imparator olmak istemişti. Agrippina ise gücün, meşru olarak kendisine veren erkeğin rızasına dayandığını acı bir şekilde kavramıştı.¹⁹⁹ İS 55 yılında anne ile oğul arasında yaşanan problemler, Poppaea'nın ortaya çıkışı ile beraber doruğa ulaşmıştı. Nero için kendisine büyük bir “yük” olarak gördüğü annesinin ortadan kaldırılması gerekliliği Agrippina için sonun başlangıcı olmuştur.²⁰⁰

Antikçağ yazarları tarafından Agrippina, kendi düşünceleri ve yaşadıkları dönemin şartları altında şekillendirilip bize aktarılmış ve antik Roma geleneğini savunan bu tarihçiler tarafından istedikleri şekilde yorumlanmıştır.²⁰¹ Niyeti veya davranışları ne olursa olsun Agrippina, zamanının veya o yıllarda yaşamamış gelecek nesillerin kendisini anlamasını sağlayamadı.²⁰² Ama o dönemde, Amaca giden yolu açmak için cinayet ya da entrikalar yaygın olarak kullanılan bir yöntemdi. Ancak yine de bu Agrippina'nın yaptıklarını haklı göstermeyecektir.²⁰³

Nero, annesi Agrippina'yı gerçekten Poppaea ile evliliğine karşı olduğu için mi öldürttü yoksa Agrippina'nın ölüm nedeni anne-oğul arasında yaşanan fikir ayrılıkları mıydı ya da annesinin oğluna karşı uyguladığı baskıcı tavrı olabilir miydi bu neden? Poppaea'nın Nero'ya sadece duymak istediklerini söylemesi her şeyin yerine oturmasına neden olan son parça mıydı bilinmez ama²⁰⁴ şimdi kayıp olan Agrippina'nın anılarını yazdığı eseri şâyet günümüze ulaşmış olsaydı dönemi hakkında en güvenilir bilgilere erişmiş olurduk.²⁰⁵

Kaynakça

Antik Kaynakça

Cass. Dio (=Cassius Dio, *Rhomaika Historia*)

Kullanılan metin: Cassius Dio Cocceianus. *Dio's Roman History (Ρωμαϊκή Ιστορία)*, Greek Text and Facing English (Trans. E. Cary, H. B. Foster, W. Heinemann), New York: Loeb Classical Library, Harvard University Press, 1914.

Sen. *Apocol.* (=Seneca, *Apocolocyntosis*)

Kullanılan metin: Seneca. *Apocolocyntosis*. (Trans. W. H. D. Rouse, M. A. Litt. D.). Ted Garvin Ben Courtney and PG Distributed Proofreaders, 1920.

Suet. (=Gaius Suetonius Tranquillus, *De Vitis Duodecim Caesarum*)

Kullanılan metin ve çeviri: Gaius Suetonius Tranquillus. *On İki Caesar'ın Yaşamöyküsü*, Çeviren Güngör Varınlıoğlu, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2017.

¹⁹⁷ Ferrero, *The Women Of The Caesars*, 281- 284.

¹⁹⁸ Burns, *Great Women Of Imperial Rome*, 59.

¹⁹⁹ Bédoyère, *Domina*, 236-237.

²⁰⁰ Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 210-211.

²⁰¹ Ginsburg, *Representing Agrippina Constructions of Female Power in the Early Roman Empire*, 53-54.

²⁰² Ferrero, *The Women Of The Caesars*, 333.

²⁰³ Brittain, “*Roman Women, Woman*”, 60-68.

²⁰⁴ Bauman, *Women and Politics in Ancient Rome*, 210-211.

²⁰⁵ Barrett, *Agrippina Sister of Caligula, Wife of Claudius, Mother of Nero*, 231; Brittain, “*Roman Women, Woman*”, 60-68.

Kullanılan metin ve çeviri: Gaius Suetonius Tranquillus. *On İki Caesar'ın Yaşamı*, Çeviren Gül Özak Türk, Ü. Fafö Telatar, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2019.

Tac. *Ann.* (=Tacitus, *Annales*)

Kullanılan metin: Tacitus. *The Annals of Tacitus, Vol. V*, Loeb Classical Library edition, 1937.

Kullanılan metin: Tacitus. *The Annals: The Reigns of Tiberius, Claudius, and Nero*. (Trans. J. C. Yardley,) New York: Oxford University Press Inc., 2008.

Corpuslar

CIL: Corpus Inscriptionum Latinarum

PIR: Prosopographia Imperii Romani

Modern Kaynakça

Abbott, Jacob. *History Of Nero*, Warsaw: Harper & Brothers, 2018.

Alova, Erdal. *Latince Türkçe Sözlük*, İstanbul: Sosyal Yayınları, 2013.

Aydın, Reyhan, Vildan Ünlü, ve Sebahat Hüseyinoğlu. "Makat Prezantasyonunun Sefalık Rotasyonunda Etkili Olan Yöntemler". *Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Ve Araştırmaları Dergisi* 2, sy. 2 (Ağustos 2020): 103-12. <https://doi.org/10.46413/boneyusbad.710678>.

Baker, Simon. *Eski Roma: Bir İmparatorluğun Yükselişi Çöküşü S.P.Q.R.*, Çeviren Ekin Duru, İstanbul: Say Yayınları, 2020.

Barrett, Anthony A. *Agrippina Sister Of Caligula, Wife Of Claudius, Mother Of Nero*, London: Bt Batsford Ltd., 2005.

Bauer, Susan Wise. *The History Of The Ancient World: From The Earliest Accounts To The Fall Of Rome*, New York: W. W. Norton & Company, 2007.

Bauman, Richard A. *Women And Politics In Ancient Rome*, New York: Routledge, 1994.

Bédoyère, Guy De La. *Domina; The Women Who Made Imperial Rome*. New Haven And London: Yale University Press., 2018.

Bowman, Alan K, et al. *The Cambridge Ancient History. Volume 10, the Augustan Empire, 43 B.C.-A.D. 69*. Cambridge, Cambridge University Press, 2008.

Bozkurt, Ömer, "Etiğin Fizyonomik Temellerine Bir Giriş". *Mardin Artuklu Üniversitesi, Adam Akademi* 5, no. 2, (2015): 27-46.

Bunson, Matthew, *Encyclopedia Of The Roman Empire*, New York: Facts On File Inc., 1994.

Burns, Jasper, *Great Women Of Imperial Rome; Mothers And Wives Of The Caesars*, U.K: Taylor & Francis Group, 2007.

Britannica (T. Editors Of Encyclopaedia). *Encyclopedia Britannica*, 1998.

Brittain, Alfred. "Roman Women, Woman: In All Ages And In All Countries." *Philadelphia George Barrie & Sons, Publishers* 2, no. 10, (2010): 60-68.

Colby, Henry Francis. *Under Cesars' Shadow*. New York: The Neale Publishing Company, 1918.

Coşkun Abuagla, Asuman. "Antik Yunan Ve Roma Dünyasında Fizyonomi: Tarihsel Köken, Bakış Açısı Ve Yöntem". *Akademik Tarih Ve Düşünce Dergisi* 8, no. 4, (2021): 1753-1772.

Çelikkol, Ahmet, *Tarih Psikiyatri Divanında*, İstanbul: Stüdyo İmge Yayıncılık, 2002.

Demiriş, Bedia, Bildiri Yayın Yeri: *Maske. Uluslararası Disiplinlerarası Tiyatro Buluşması*, İstanbul: (2012): 1-8.

Durmaz Akyüz, Ebru. "Bedensel Ve Ruhsal Bozukluklarıyla Sıra Dışı Bir İmparator: Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus (Claudius)." Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, 2023.

- Ercan, Övgün Ahmet, *Sağlık Deyimleri*, İstanbul: Doğu Kitabevi, 2020.
- Ergene, Ayşegül. "Antik Roma'da Kadın." Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, 1998.
- Esser, Albert. *Cäsar Und Die Julisch-Claudischen Kaiser Im Biologisch-Ärztlichen Blickfeld*, Leiden: Ej Brill, 1958.
- Ferrero, Guglielmo. *The Women Of The Caesars*, New York: The Century Co., 1911.
- Fowler, William Warde. *The Roman Festivals Of The Period Of The Republic*, New York: Macmillan And Co., 1899.
- Freisenbruch, Annelise. *The First Ladies Of Rome The Women Behind The Caesars*, London: Vintage Books, 2011.
- Ginsburg, Judith. *Representing Agrippina Constructions Of Female Power In The Early Roman Empire*, New York: Oxford University Press, 2006.
- Gönenç, Fulya İlçin. *Roma Hukukunda Kadın*, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2010.
- Graves, Robert. *Tanrı Claudius*, Çeviren Deniz Betil, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.
- Griffin, Miriam T. *Nero The End Of A Dynasty*, New York: Routledge, Taylor And Francis Group, 2001.
- Günveren, Güzide Burcu. *Roma Hukukunda Evlat Edinme (Adoptio) Ve Türk Hukukuna Etkileri*, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2020.
- Hakman, Meral. "Roma İmparatoru Claudius Ve Oğlu Britannicus'un Ölümünün Arkasındaki Kadın: Locusta". *Seleucia*, no. 5 (2015): 111-40.
- Hayden, Holly M. "Power And Influence Of Julio-Claudians' Roman Imperial Women." Master thesis, Texas State University, 2019.
- Henderson, Bernard W. *The Life And Principate Of The Emperor Nero*, London: Methuen And Co. 1905.
- Holland, Tom. *Dynasty: The Rise And Fall Of The House Of Caesar*, Doubleday: First United States Edition, 2015.
- Howatson, M. C. (Ed.), *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, Çeviren Faruk Ersöz, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2013.
- İnan, Yeşim Özdem. "Gut Hastalarının Klinik Ve Laboratuvar Olarak Değerlendirilmesi." Uzmanlık Tezi, Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Sağlık Bilimleri Üniversitesi, 2017.
- Johnston, Harold Whetstone. *The Private Life Of The Romans*, Scott, Chicago: Foresman And Company, 1903.
- Kaufman, David B. "Poisons And Poisoning Among The Romans". *Classical Philology*, 27, no. 2, (1932): 156-167.
- Kershaw, Stephen P. *A Brief History Of The Roman Empire Rise And Fall*, London: Constable & Robinson, 2013.
- Kiefer, Otto. *Sexual Life In Ancient Rome*, London: George Routledge & Sons Ltd. Broadway House, 1934.
- Malitz, Jurgen. *Nero*, München: Verlag C. H. Beck, 1999.
- Marmion, V. J., Wiedemann, T. E. J., "The Death Of Claudius." *Journal Of The Royal Society Of Medicine*, no. 95, (2002): 260-261.
- Matyszak, Philip, *The Sons Of Caesar; Imperial Rome's First Dynasty*, London: Thames & Hudson, 2006.
- Mccabe, Joseph. *The Empresses Of Rome*, New York: Henry Holt And Company, 1911.

- Mollett, J. W. *An Illustrated Dictionary Of Words Used In Art And Archeology*. London: Sampson Low, Marston, Searle, And Rivington, 1883.
- Necatigil, Behçet. *100 Soruda Mitologya*, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1988.
- Platner, Samuel Ball (Ashby, T. Ed.) *A Topographical Dictionary Of Ancient Rome*. London: Oxford University Press, 2015.
- Ruth, Thomas De Coursey, *The Problem Of Claudius Some Aspects Of A Character Study*, The Degree Of Doctor Of Philosophy, The Johns Hopkins University, 1916.
- Santvoord, Seymour Van, *The House Of Caesar And The Imperial Disease*. New York: Pafraets Book Campany Troy, 1902.
- Schiller, Hermann. *Geschichte Des Römischen Kaiserreichs Unter Der Regierung Des Nero*. Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1872.
- Shotter, David, *Lancaster Pamphlets Nero*, New York: Routledge, 1997.
- Smith, William A., *Dictionary Of Greek And Roman Biography And Mythology I. Ii. Iii*. Boston: Little, Brown and Co., 1867.
- Strong, Anise K. *Prostitutes And Matrons In The Roman World*, United States Of America: Cambridge University Press, 2016.
- Şteflea, Corina-Ruxandra. Moartea Unui Împărat Roman: Despre Cazul Lui Claudius/The Death Of A Roman Emperor: The Case Of Claudius, *Hiperboreea Journal, Journal Of History* 1, no. 1, (2014): 28-46.
- Tekin, Oğuz, *Eski Yunan Ve Roma Tarihine Giriş*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.
- White, J. T. (Ed.) *The History Of The Roman Emperors, From Augustus To The Death Of Marcus Antonius, Vol. 1*, London: Simpkin, Marshall & Co. 1850.
- Woods, David. Nero And Sporus, *Société D'études Latines De Bruxelles*, no. 68 (1 Ed.), Editions Latomus, (2009): 73–82.
- Yıldız, Sevil. "Roma Hukukunda Evlenme Engelleri." *Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi* 69, no 2, (2020): 879-914. <https://doi.org/10.33629/auhfd.848773>.

Elektronik Kaynakça

(Tüm elektronik kaynaklar çalışma boyunca sıklıkla kullanılmıştır.)

<https://earth.google.com>

<http://www.thelatinlibrary.com/>

<https://topostext.org/>

<http://penelope.uchicago.edu/>

<https://www.perseus.tufts.edu/hopper/>

<https://www.britannica.com/>

<https://tr.wikipedia.org/wiki/>

Summary

Agrippina Minor was born on 6 November 15 AD in Ara - Oppidum Ubiorum (modern Cologne) on the Rhine, daughter of Agrippina Maior and Germanicus, sister of the Emperor Caligula.

In 28 AD, at the age of 13, Agrippina Minor was married by Emperor Tiberius to Gnaeus Domitius Ahenobarbus (*consul* in 32 AD) after her father Germanicus, a successful general, died at the age of four. When her husband died on 11 December 40 AD, Agrippina was left alone with her three-year-old son Lucius Domitius Ahenobarbus (Nero), born in Antium on 15 December 37 AD. Agrippina and her sister Livilla had been involved in an unsuccessful conspiracy against their older brother, the then Emperor Caligula, in 39 AD. For this they were exiled. During his mother's years of exile, her son Nero spent his life under the protection of his aunt Lepida. Claudius became emperor after the assassination of Caligula in 41 AD. He recalled his nephews from exile and restored their property, which had been confiscated by Caligula. Meanwhile, Agrippina, in need of a strong protector for herself and her son, had her eye on Servius Sulpicius Galba (*consul* in 33 AD - emperor in 68-69 AD), a distinguished 43-year-old general. After the assassination of Caligula, Galba was one of those mentioned as a possible successor. But Agrippina, who realised that she could not marry Galba, married for the second time Gaius Sallustius Passienus Crispus, a friend of the emperor Claudius, an extremely wealthy, generous philanthropist, twice consul and governor of Asia for a year and a famous orator. Upon the death of her husband Passienus in the 40s, she provided Agrippina with financial wealth, but also remained single for Claudius, who would have been a good marriage, and was accused of causing her husband's death by poisoning him.

After the murder of Emperor Claudius due to the treason of his third wife Messalina, Claudius, whose political power and prestige had disappeared, was in his 50s, suffering from various health problems and his son, who could take over after him, was still young, caused the ambitious Roman elite to compete to become the emperor's new wife. Among these candidates was Agrippina. Using the fact that she was Claudius' niece as a starting point, Agrippina spent long hours at his side, using amor illicitus (illicit love) to win her uncle as a wife pellicit patrum (she bewitched him) with little caresses and kisses. After all, the 32-year-old Agrippina Minor had grown up in the midst of political affairs as the daughter of Germanicus, the daughter of a noble house, worthy of imperial rank, she knew how the empire was run, and this marriage meant that the Claudius family was strengthened by the Iulius family connection. However, Roman law prohibited the marriage of those who were related to each other within the fourth degree of kinship and considered this relationship as an offence of incestum in terms of criminal law. The marriage between Agrippina and Claudius was managed by Lucius Vitellius, who issued a decree granting legal authorisation for a marriage between a man and his brother's daughter. In early 49 AD, Claudius and Agrippina were married for political dynastic reasons. Agrippina was 33 years old and Claudius 58 years old when they married. As a result of this marriage, Agrippina gained the power she wanted and easily became the most powerful and perhaps the most feared person in Rome. Thus, the emperor Claudius entered the dark period in his life that led him to the end.

Agrippina, who began to live in the palace, gained control over Claudius, making good use of opportunities and gaining the insincere loyalty of the people through fear. Perhaps Agrippina must have thought when they married that Claudius would not live more than a few years, given their life expectancy and Claudius' health problems. Agrippina had a son, Domitius, about 13 years old, by her first husband, and she had begun to plan for Domitius to succeed Claudius as emperor as late as 48 AD, before Claudius was married. He first got his son Lucius Domitius Ahenobarbus adopted by Claudius. She then secured his marriage to Claudius' daughter Octavia, thus ensuring her permanence on that throne.

Agrippina began to gather supporters around her who might be useful to her, while at the same time eliminating all those she saw as a threat to her and her son Nero. First she killed Lepida, mother of Claudius' third wife Valeria Messalina, Agrippina's sister-in-law, who was also Nero's aunt, and then Titus Statilius Taurus because he wanted to possess her gardens (*horti Tauriani*).

After six years of marriage, Agrippina realised that Claudius was uncomfortable with her marriage, her behaviour and her adoption of Nero, and was preparing to declare his son Britannicus heir to the throne and end her power. He poisoned Claudius, causing his death and ensuring that his son Nero became emperor.

At the beginning of Nero's reign, she controlled her son's private life as well as the affairs of the state and had unrivalled power. However, Agrippina had many enemies and they were eager for revenge at a time when she was falling out of favour and losing power. Agrippina was first accused of being about to marry Rubellius Plautus, a member of the Senate, a dynastic threat from the lineage of Emperor Augustus, and seize the throne, but this was unsuccessful. Later, rumours were spread that she had an incestuous relationship with her son Nero, another failed attempt, thus aiming to discredit her in the eyes of both the army and her supporters.

Nero decided to kill his mother, whom he saw as an enemy, who was now a "burden" for him. He first tried three times with poison, but his mother had strengthened herself against it. The next plan was to have ceiling panels or heavy timber prepared to fall on Agrippina as she slept in the room where she was resting in the country house under renovation, but this was also an unsuccessful attempt. The last attempt took place in March 59 AD, during the festival of *Quinquatrus*. Nero, acting like a loyal son, sent an invitation to his mother, which Agrippina accepted. He sat in the seat of honour at the banquet, chatting and caring for his mother. Then he put her on the ship prepared for her death from the shore. The ship would sink while sailing and her mother would die by drowning, that was the plan, but her mother survived the accident with minor injuries and managed to return home. Knowing that he had to finish what he had started, the emperor sent his men to end his mother's life.

Agrippina gave birth to her son Nero under very dangerous conditions for that period, and with the death of Claudius, she ensured his accession to the throne. However, she failed to realise that her power and influence were constantly declining in this way, and eventually caused her own death with the order given by her son. Agrippina was so caught up in her ambition to make her son emperor that there was no one around her as an heir, and she prepared the end of the dynasty after Nero with her own hands.